

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

KATEDRA BIOTECHNICKÝCH ÚPRAV KRAJINY

**Fakulta životního
prostředí**

**ANALÝZA PODMÍNEK PŘÍSTUPU K PŮDĚ PRO
NOVOU GENERACI ZAČÍNAJÍCÍCH
ZEMĚDĚLCŮ V EVROPSKÉ UNII**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Ing. Vratislava Janovská, Ph.D.

Bakalant: Nikola Šeborová

2017

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Nikola Šeborová

Územní technická a správní služba

Název práce

Analýza podmínek přístupu k půdě pro novou generaci začínajících zemědělců v Evropské unii

Název anglicky

The analysis of the conditions about access to land for the new generation of farmers in the European Union

Cíle práce

Cílem práce je prostudovat existující podmínky pro přístup k půdě pro novou generaci začínajících zemědělců v rámci Evropské unie. Základní výzkumnou otázkou této bakalářské práce je, zdali Společná zemědělská politika podporuje dostatečně vstup nové generace do zemědělství v rámci Evropské unie, případně zdali existuje specifické národní programy na jejich podporu. Téma bylo vybráno z důvodu, že současná generace zemědělců se dostává do důchodového věku a je důležité se zaměřit na analýzu, zdali existují specifické politické nástroje, jak podpořit a motivovat novou generaci mladých Evropanů stát se zemědělci.

Metodika

Analýza nové generace začínajících zemědělců bude zpracována pro všechny státy EU. Základním zdrojem informací bude implementace Společné zemědělské politiky v jednotlivých členských státech se zaměřením na podpůrné podmínky pro začínající zemědělce a jejich přístup k půdě. Zároveň bude zpracována analýza pro každou členskou zemi, zdali poskytují specifické národní podpůrné programy pro začínající mladé zemědělce. Výsledky budou prezentovány formou přehledných tabulek s podrobným doprovodným textem.

Doporučený rozsah práce

min. 30 stran bez příloh

Klíčová slova

Společná zemědělská politika, zemědělská situace, mladí zemědělci, regionální ekonomie, zemědělská diverzita

Doporučené zdroje informací

European Commission, Directorate-General for Agriculture and Rural Development, 2015, Young farmers and the CAP, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 12 s.

Evropský statistický úřad, 2016: Statistical book – Agriculture, forestry and fisher statistics, Luxembourg: Publications Office of the European Union

Michalopoulos, S., 2015, Commission hopes new CAP grants will boost number of your farmers, online: <<http://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/commission-hopes-new-cap-grants-will-boost-number-of-young-farmers/>>

Zagata, L., & Sutherland, L.-A., 2015, Deconstructing the “young farmer problem in Europe”: Towards a research agenda. Journal of Rural Studies, 38, 39–51.
<http://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2015.01.003>

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – FŽP

Vedoucí práce

Ing. Vratislava Janovská, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra biotechnických úprav krajiny

Elektronicky schváleno dne 16. 3. 2017

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 17. 3. 2017

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 18. 04. 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Analýza podmínek přístupu k půdě pro novou generaci začínajících zemědělců v Evropské Unii“ vypracovala samostatně pod vedením Ing. Vratislavy Janovské, Ph.D. Uvedla jsem všechny použité podklady a literární zdroje, ze kterých jsem čerpala

V Praze dne 18. dubna 2017

.....

Nikola Šeborová

Poděkování

Ráda bych poděkovala Ing. Vratislavě Janovské, Ph.D., za poskytnuté cenné rady, zkušenosti a čas, který věnovala konzultacím, díky nimž jsem měla kvalitní podmínky pro vypracování bakalářské práce.

V Praze dne 18. dubna 2017

.....

Nikola Šeborová

Abstrakt

Bakalářská práce analyzuje podmínky pro vstup do zemědělského sektoru pro mladé a začínající zemědělce. Práce shromažďuje a sumarizuje informace a data, které publikovaly státní správy jednotlivých členských států Evropské Unie. Na jejich základě klasifikuje, zda poskytují jednotlivé vlády specifické národní podpůrné programy, které by pozitivně motivovaly mladé Evropany pro zvolení zemědělského podnikání jako hlavního zdroje obživy. Obecná část analýzy poskytuje vhled do současné situace zemědělského sektoru v jednotlivých členských zemích. Specifická část analýzy shromažďuje informace a data z legislativních zdrojů, které řeší problematiku přístupu k půdě a efektivního využívání zemědělských pozemků, jakožto hlavního produkčního faktoru. Závěrem je vyhodnocení, které členské státy v Evropské Unii mají v legislativě nejlépe ukotvenou problematiku využívání zemědělských pozemků.

Klíčová slova

Společná zemědělská politika, mladí zemědělci, přístup k půdě, zabírání půdy, zemědělská diverzita

Abstract

The bachelor thesis analyses conditions for young and incipient farmers who want to enter the agriculture sector. The thesis collects and summarizes data and pieces of information which were published by civil services in every single member state of the European Union. The thesis then classifies, based on the aforementioned data, if there are any specific and supporting national programs, which motivates young Europeans positively to choose agriculture business as a main source of salary. The general part of the analysis provides an insight into a current situation of the agriculture sector in every single member state. The specific part of the thesis gathers data from the legislative sources which solve the issues with an access to land and effective land use of the agriculture land as a main factor of the production. The main thesis conclusion is the evaluation of legislative anchoring of the access to land problematic in every single member state.

Key words

The Common Agriculture Policy, young farmers, access to land, the land grabbing, agriculture diversity

Obsah

1. ÚVOD.....	11
2 CÍLE PRÁCE..	12
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE	12
3.1 ZEMĚDĚLSTVÍ V EVROPSKÉ UNII	12
3.2 ZEMĚDĚLSKÁ POPULACE V EVROPSKÉ UNII	14
3.3 BARIÉRY PRO VSTUP DO ZEMĚDĚLSKÉHO SEKTORU	16
3.4 STAV PŮDY V EVROPĚ DNES	17
3.5 ZABÍRÁNÍ PŮDY NADNÁRODNÍMI ZEMĚDĚLSKÝMI PODNIKY	18
3.6 EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA.....	19
3.7 ORGANIZACE PRODUCENTŮ	20
4. METODIKA	20
5. VÝSLEDKY	21
5.1 BELGIE	21
5.1.1 Flanders	22
5.1.2 Wallonie.....	22
5.2 BULHARSKO	23
5.3 ČESKÁ REPUBLIKA	26
5.4 DÁNSKO	28
5.4.1 Podpora mladých zemědělců.....	28
5.5 ESTONSKO	30
7.5.1 Podpora zemědělců.....	30
5.5.2 Přístup k půdě	31
5.6 FINSKO.....	32
5.6.1 Přístup k půdě.....	32
5.7 FRANCIE	33
5.7.1 SAFERs.....	33
5.8 CHORVATSKO	35
5.8.1 Zemědělská populace	35
5.8.2 Přístup k půdě	35
5.9 IRSKO.....	36

5.9.1 Přístup k půdě	36
5.10 ITÁLIE	38
5.10.1 Přístup k půdě	38
5.11 KYPR.....	39
5.11.1 Přístup k půdě	39
5.12 LITVA.....	40
5.12.1 Přístup k půdě	40
5.13 LOTYŠSKO.....	42
5.13.1 Přístup k půdě	42
5.14 LUCEMBURSKO.....	43
5.15 MAĎARSKO	44
5.15.1 Přístup k půdě	44
5.16 MALTA.....	45
5.18 NĚMECKO.....	46
5.18.1 Přístup k půdě	47
5.19 NIZOZEMSKO	48
5.19.1 Přístup k půdě	49
5.20 POLSKO.....	50
5.20.1 Přístup k půdě	50
5.21 PORTUGALSKO	51
5.22 RAKOUSKO	52
5.22.1 Přístup k půdě	52
5.23 ŘECKO	53
5.23.1 Půda pro zemědělce.....	54
5.23.2 Přístup k půdě	54
5.29 RUMUNSKO	55
5.29.1 Přístup k půdě	55
5.30 SLOVENSKO	56
5.30.1 Přístup k půdě	56
5.31 SLOVINSKO	57
5.31.1 Přístup k půdě	58
5.32 ŠPANĚLSKO.....	59
5.32.1 Přístup k půdě	59
5.33 ŠVÉDSKO	60
5.34 SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ	61

6. DISKUZE	62
7. ZÁVĚR	64
8. ZDROJE.....	65

1. Úvod

Dnešní Evropa se potýká s mnoha problémy, avšak ne všechny se týkají každého občana Evropské Unie stejným dílem, tak jak je tomu právě v otázkách zemědělství. K nejdiskutovanějším otázkám dneška patří ekologický dopad a udržitelnost současného zemědělství. Navíc k méně diskutovaným otázkám patří skutečnost, že průměrný věk zemědělců se zvyšuje a v budoucnu se bude pravděpodobně evropské zemědělství potýkat s nedostatkem kvalifikovaných pracovních sil pro primární sektor.

Zemědělství se oproti ostatním odvětvím podnikání v mnohém liší a start-up podmínky mladých podnikatelů mají mnohá úskalí. I když se práce v zemědělství může zdát idylická, jedná se pouze o smyšlenou představu laické veřejnosti o romantickém venkově. Pravda je však jinde. Podnikání v zemědělství vyžaduje hluboké znalosti dané problematiky společně s legislativním povědomím a nemalou mírou i manažersko-organizační dovednosti.

Tyto dovednosti jsou vyžadovány jak teoretické, tak i praktické, které začínající zemědělci většinou nabydou až během vlastních podnikatelských začátků, pokud před samotným podnikáním nezískali praktické know-how v již zavedeném prosperujícím zemědělském podniku.

Začátky tedy nenesou pouze finanční náklady spojené se založením samotného podnikání a dostatečně velkého základního kapitálu, ale mohou přinést i neočekávané vysoké náklady spojené s „začátečnickými“ chybami.

Ale i přestože by všechny tyto vstupní podmínky byl nadstandardně splněny, jsou výsledky včetně ekonomických, závislé na klimatických podmínkách, stavu daného ekosystému a aktuálních cen na trhu se zemědělskými komoditami.

Pravděpodobně kombinace všech těchto faktorů zapříčiňuje to, že mladí Evropané nemají takový zájem o práci v zemědělství, a to může Evropě a jejím obyvatelům přinést řadu negativních jevů. Mezi ně patří zvýšení prodejních cen jednotlivých zemědělských komodit a snížení jejich kvality. Jelikož nabídka není poptávce dostačující, jsou zemědělci nuceni zachovat bod tržní rovnováhy, tzn. pěstovat nebo chovat množství na úkor kvality, a to i přesto, že si současná generace Evropanů uvědomuje důležitost šetrného a ekologického zemědělství. Tuto skutečnost, i když není obyvatelům Evropské Unie denně mediálně prezentována, si evropští poslanci uvědomují. A v současnosti jsou již zaváděny a nabízeny podpůrné programy začínajícím zemědělcům, zvláště pak ve formě dotačních programů.

2. Cíle práce

Práce si klade za cíl objektivně zhodnotit aktuální situaci mladých evropských zemědělců, jelikož se jedná o základní pilíř, který zajišťuje potravinovou soběstačnost Evropské Unie. Členské státy si tuto situaci uvědomují, a proto se pod záštitou Evropské Unie snaží reformovat dosavadní zemědělskou politiku tak, aby se zemědělství stalo více atraktivnějším a dostupnějším podnikáním pro mladé Evropany, než je tomu dnes.

Analýza rozebírá problematiku na národních úrovních všech členských států a přinést tak ucelenější pohled na diskutované téma začínajících zemědělců a jejich přístupu k půdě. Na přístup k půdě je kladen zvláštní důraz, jelikož se jedná o hlavní produkční faktor, na němž je postavené celé zemědělské podnikání, a to jak při živočišné ale i rostlinné produkci.

Zároveň si klade za cíl zhodnotit, zda a jak současné nastavení Společné zemědělské politiky podporuje a motivuje mladé Evropy, proto, aby si zvolili zemědělství jako hlavní zdroj obživy.

3. Literární rešerše

3.1 Zemědělství v Evropské Unii

Evropská Unie má 500 milionů spotřebitelů, pro které je potřeba zajistit spolehlivé dodávky kvalitních a výživných potravin. Z toho důvodu Evropská Unie řeší oblast zemědělství v rámci Společné zemědělské politiky. Jedná se o jednu z oblastí, za kterou se členské země rozhodli plně sdílet odpovědnost společně s potřebnou výší společných peněz. Avšak podíl výdajů do evropského zemědělství se z téměř 70 % v 70. letech 20. století snížil na současných asi 38 %, a to i přesto, že se v roce 2004 připojilo třináct nových členských zemích, v roce 2007 dvě a v roce 2013 jedna. Rozpočet EU na rok 2017 přidělil na podporu zemědělců 500 miliard EUR. *(Rada Evropské Unie, 2016)*

**Plánované výdej Evropské Unie v rámci Společné zemědělské politiky
pro období 2014–2020**

Země	Částka celkem v miliardech EUR
Belgie	4,2
Bulharsko	7,4
Česká republika	8,3
Dánsko	7
Estonsko	1,7
Finsko	0,66
Francie	63
Chorvatsko	
Irsko	10,7
Itálie	37,5
Kypr	0,485
Litva	2,5
Lotyšsko	4,7
Lucembursko	0,337
Maďarsko	12
Malta	0,134
Německo	44,1
Nizozemsko	6
Polsko	32
Portugalsko	8
Rakousko	8,8
Rumunsko	20
Řecko	19,6
Slovensko	4,6
Slovinsko	1,8
Španělsko	45
Švédsko	6,6
Spojené Království	28

tab. č. 1

(Zdroj dat: Eurostat, 2013)

3.2 Zemědělská populace v Evropské Unii

Současná zemědělská populace stárne, vyplývá to z dat, které publikoval Eurostat. (*Eurostat 2015*)

Není tím ohrožena pouze dodávka kvalitních a bezpečných zemědělských komodit, ale jsou to právě zemědělci, kteří se snaží udržovat vysoký standard ekologických služeb, jelikož na jejich kvalitě závisí mimo jiné i jejich podnikání. (*Rada Evropy, 2015*)

Stále se snižující počet mladých zemědělců se stává negativním trendem, který může zásadně ovlivnit budoucí potravinovou soběstačnost Evropy. Důkazem toho trendu jsou výsledky šetření Eurostatu, který sledoval vývoj nabídky pracovních příležitostí v zemědělském sektoru. Z jeho šetření vyplynulo, že v letech mezi 2000 – 2012 zmizelo přes 4,8 milionu pozic na plný úvazek, tedy 70 % z celkového počtu, a to zvláště ve státech, které se stali členy po roce 2004. Tento úbytek byl spojován se stabilním růstem průměrné velikosti farem. Hlavním aspektem tohoto trendu bylo však označováno stárnutí zemědělské populace. Z dat, které Eurostat v roce 2010 publikoval vyplývá, že skoro 30 % manažerů farem jsou ve věku vyšším než 65 let. O druhé místo se dělí věková skupina 55–64 a skupina ve věku 45–54 let, obě dvě s 23 % procenty. Co je však na těchto výsledcích znepokojující je fakt, že věková skupina, které je méně než 35 let, tvoří pouhých 7 %. (*Eurostat, 2015*)

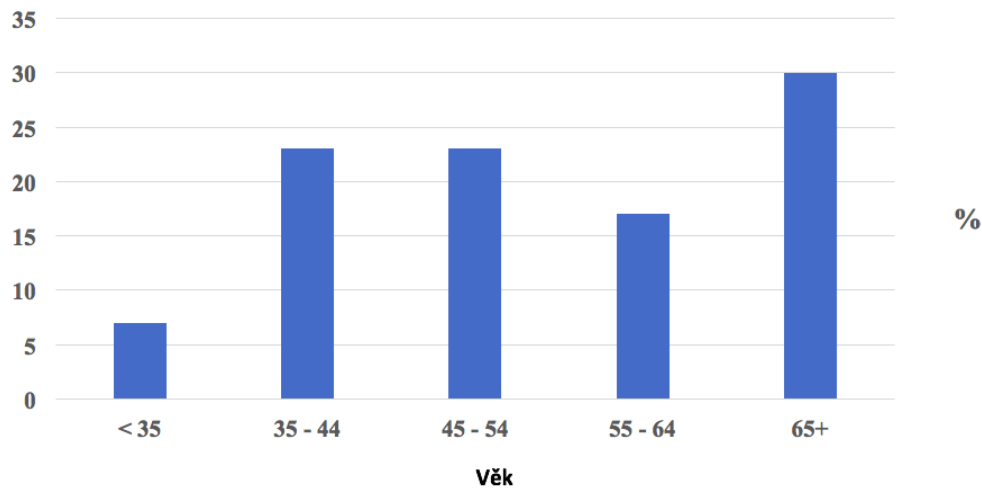
Přehled velikosti zemědělských půd a zemědělské populace v jednotlivých členských zemích

Země	Rozloha (km ²)	Zemědělská půda v %	Populace celkem	Zemědělská populace v %
Belgie	30 528	44,1	11 409 077	2,0
Bulharsko	110 994	51,2	7 364 570	37,0
Česká republika	78 866	38,0	10 553 843	2,2
Dánsko	43 094	62,0	5 608 784	2,6
Estonsko	45 339	2,3	1 308 114	4,7
Finsko	338 432	9,0	5 429 894	4,1
Francie	543 965	53,0	66 836 154	2,9
Chorvatsko	56 542	23,3	4 290 612	13,7
Írsko	70 273	22,1	4 757 976	4,7
Itálie	301 338	54,5	62 007 540	3,7
Kypr	9 251	12,8	862 000	2,9
Litva	65 200	44,8	2 939 431	8,9
Lotyšsko	64 589	29,2	1 997 500	8,4
Lucembursko	2 586	50,5	520 672	1,3
Maďarsko	93 036	58,9	9 908 798	5,2
Malta	316	32,2	452 515	1,0
Německo	357 023	47,9	82 175 684	1,5
Nizozemsko	41 526	56,2	16 900 726	2,5
Polsko	312 679	48,6	38 483 957	12,6
Portugalsko	92 391	39,7	10 708 692	10,5
Rakousko	83 879	34,8	8 579 747	4,9
Rumunsko	238 391	60,7	19 599 506	29,0
Řecko	131 940	63,2	11 283 293	13,0
Slovensko	49 036	40,1	5 421 352	3,2
Slovinsko	20 273	22,7	2 061 085	8,3
Španělsko	504 782	55,2	48 563 476	4,4
Švédsko	449 964	7,4	9 555 893	2,0
Spojené Království	243 610	70,9	64 430 428	1,2

tab. č. 2

(Zdroj dat: Trading Economics, 2015)

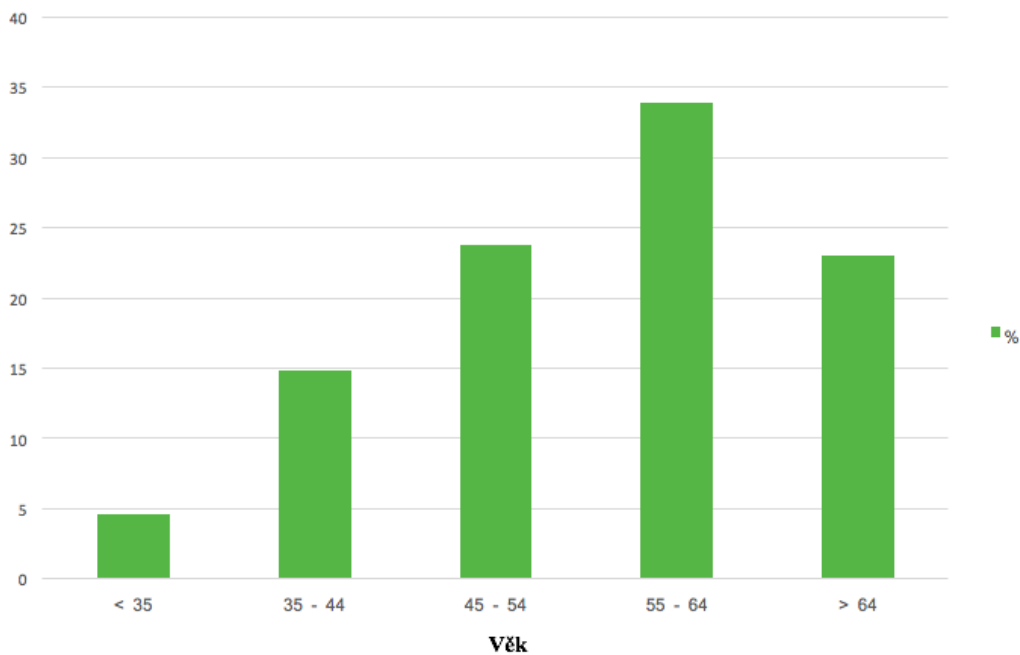
Struktura držitelů zemědělských půd podle věku v Evropě

obr. č. 1

(Zdroj dat: Evropský Parlament, 2015)

Struktura držitelů zemědělských půd podle věku v ČR

obr. č. 2

(Zdroj dat: Evropská Komise, 2016)

Podle Pechrové (2016) existuje závislost mezi věkem hlavního manažera a velikosti farmy. „Jedna čtvrtina mladých zemědělců (do 44 let podle kategorizace Eurostatu) řídí farmy větší než 100 ha v ČR. V Česku je se podíl mladých zemědělců snižuje, avšak Česko má potenciál tento trend zvrátit, jelikož poskytuje finanční podporu zaměřenou na investice potřebné ke startu zemědělského podnikání“. (M. Pechrová, 2016)

Toto tvrzení, není zásadní jen pro Českou nebo Slovenskou republiku, jelikož Evropská Unie v rámci druhého pilíře Společné zemědělské politiky, program Rozvoje venkova poskytla finančních příspěvků v řádech miliard všem členským zemím, je možné tedy predikovat, že i v těchto státech mají v rukou představitelé jednotlivých vlád nástroj, jak pro podporu začínajících zemědělců, tak nástroj, kterým mohou přilákat pozornost soukromých investorských subjektů, za jejichž pomoci by se evropské zemědělství mohlo celoplošně zmodernizovat a zefektivnit jak na národních, tak regionálních úrovních. (M. Pecharová, 2016)

3.3 Bariéry pro vstup do zemědělského sektoru

Mladí Evropané čelí začátkem svého produktivního života mnohým výzvám a důležitým rozhodnutím. Čelí zvláště ekonomickým bariérám, jelikož je pro ně extrémně důležité získat udržitelné zaměstnání na plný úvazek, za něž sklídí odpovídající příjem, což zemědělství bohužel nepředstavuje. Charakterizuje jej sice podmínka na plný úvazek, avšak jedná se o fyzicky náročné povolání, které je velmi závislé na meteorologických a klimatických podmínkách, které zásadně ovlivňují budoucí příjem či finanční ztrátu zemědělce. (Evropský Parlament, 2015)

Další překážkou může být také nedostatečné předávání inovací, výměny informací a nedostatek odborné praxe v rámci zemědělského odvětví. A nejenom to, mladým Evropanům není ani sympatický venkovský styl života, který je se zemědělstvím tak úzce spjatý. Ze společenského hlediska představuje venkov prostředí, ve kterém je nedostatečný sociální a zdravotnický servis, infrastruktura, nabídka práce pro ostatní rodinné příslušníky a je těžší vést plný sociální život. (Evropský Parlament, 2015)

Významnou překážkou je přístup k zemědělské půdě, což je hlavní produkční faktor, který je v Evropě značně limitován. Půda v Evropě je vzácná a drahá. Eurostat uvádí, že skoro 70 % mladých zemědělců pracuje na farmách menších než 10 ha a většina z nich přejímá půdu od rodinných příslušníků, ale starší farmáři mají tendenci zůstat aktivní déle (jsou fyzicky schopni pracovat do vyššího věku a pár z nich by nedosáhla takového finančního příjmu po odchodu do důchodu), a proto mladí musejí čekat déle. S problematikou půdy se váže i diskutovaný proces zabírání půd velkými korporátními zemědělskými podniky, zvláště naopak v zemích východní Evropy. (Eurostat, 2015)

3.4 Stav půdy v Evropě dnes

Dle Eurostatu, v roce 2013 ovládali velké zemědělské podniky (tedy farmy s půdním fondem větším než 100 ha) pouze 3,1 %, i přesto, že ve skutečnosti řídili přes polovinu z celkové zemědělsky využívané plochy v EU-27. (Sylvia Kay, 2016) Příkladem extrémní situace může být Spojené Království, které má nejvyšší koncentraci vlastnictví půdy na celém světě. Až 70 % pozemků, které jsou určeny k zemědělskému obhospodařování vlastní méně než 1 % fyzických osob. (J. Vidal, 2013).

V období 2003–2013 počet hospodářství s menší obhospodařovanou plochou než 10 ha klesl o třetinu. Drobní zemědělci tak ztratili kontrolu nad jednou čtvrtinou zemědělsky vhodných pozemků (jedná se o plochu, která je téměř velká jako Irsko). Z šetření vyplývá, že za stejné časové období vzrostl o více než 15 % půdní fond velkých zemědělských podniků. (Sylvia Kay, 2016)

Důsledkem je tomu pak odcházení malých farem ze zemědělství EU. Evropský hospodářský a sociální výbor se v roce 2015 o zabírání půdy vyjádřil takto: „Tento proces je obecně nevratný, jelikož je velmi obtížné pro drobné zemědělce nebo dokonce pro nové podniky, získat pozemky a usadit se v hospodářském odvětví bez patřičného kapitálu“. (Sylvia Kay, 2016)

obr. č. 3

(Zdroj dat: IndexMundi, 2016)

Podle Vidala (2013) je zabírání půdy poháněno samotnou Společnou zemědělskou politikou, která distribuuje jednu třetinu všech dotací v EU pro zemědělce ročně, avšak finanční

prostředky jsou ve většině případů vypláceny na hektar obhospodařované plochy, a tak jsou ve výhodě již větší zemědělské subjekty.

Na obrázku číslo 4 je vyobrazen graf, který udává procentuální zastoupení zemědělsky využívaných ploch v jednotlivých členských zemích. Lze tedy vydedukovat, že pokud by začali velcí zemědělstí podnikatelé zabírat stále více půdy, mohla by být ohrožena snaha o to, vytvořit otevřený trh se zemědělskými pozemky a přístup k půdě pro malé zemědělce by byl o to složitější. Mimo to, je díky grafu zřejmé, že by tak malá skupina mohla vlastnit většinu pozemků na území jednotlivých států.

3.5 Zabírání půdy nadnárodními zemědělskými podniky

V současné evropské legislativě, neexistuje autoritativní dohled nad touto problematikou. Není pravidlem, že v případě každého nákupu půdního pozemku velkou korporátní společností se jedná o protizákonný akt, avšak mocní aktéři evropského zemědělského trhu si mohou formovat zákony ve svůj prospěch. (Kay, 2016)

Příkladem této negativní praxe mohou být tzv. „Bílá místa“ v Bulharsku, kde vznikli makléři – arendátoři, kteří prosazují legislativní reformy, aby všichni statkáři byli povinni deklarovat svůj záměr využívat půdu každoročně k určitému datu. Pokud tak neučiní, obec by mohla automaticky přiřadit půdu arendátorovi za průměrné regionální nájemné, které by dostávala obec a původní majitel by měl tři roky na to, aby si své peníze nárokoval zpátky. Tato právní reforma byla odůvodněna úřady, že je potřeba z důvodu konsolidace země a že nemalé procento půdy je necháváno v nečinnosti. Malým zemědělským podnikům se ale tento návrh legislativy nelíbí a podávají stížnosti s odůvodněním, že velcí arendátoři chtějí pouze legislativní formou prosadit způsob, jak získat jejich půdu. (Kay, 2016)

Podle Kay (2016) by stát měl zajistit demokratickou kontrolu půdy a zajistit k ní přístup i těm nejzranitelnějším a nepřehlížet je. Dle oficiální statistiky z let 1999–2005 v Polsku koupili cizinci 1400 ha, nicméně podle údajů od poskytnutých místními zemědělci se jednalo o více než 200 000 ha pozemků v provincii Západní Pomořany, které byly nakoupeny zahraničními společnostmi. Podobný jev byl sledován pozorován v Maďarsku kde oficiální statistiky uváděly nákup 2 % pozemků zahraničními společnostmi, ale skutečnost ukazovala 6 %. V této praxi se běžně používají tzv. kapesní smlouvy. Jedná se o termín používaný k popisu celé řady tajných smluv jejímž hlavním cílem je obejít právní omezení, které by vznik těchto smluv jinak omezovali.

Geografické zabírání půdy v EU je však nerovnoměrné a nejvíce jsou půdní pozemky rozebírány v Polsku, Maďarsku, Bulharsku a Rumunsku. Důvody jsou relativně nízké ceny půdy, relativně nedávná privatizace a korupce. (Kay, 2016)

A proč je vlastně termín „zabírání půd“ v Evropské Unii tak diskutabilní? Jelikož nejde ruku v ruce s požadovaným evropským modelem, který je založen na malých, rodinných farmách, vytvářejících diverzifikovaný a multifunkční zemědělský systém. Pokud se však většina půdních pozemků vhodných pro zemědělské využití „zmocní“ velké agro-holdingsy s kapitálem z celého světa, je velká pravděpodobnost, že se realita modelu nepřiblíží. Je také v rozporu s rozhodovací pravomocí o tom jak a kým má být půda využita, se sociálně – ekonomickými a ekologickými vztahy zemědělské výroby. Jako další výrazným negativem je, že se zábořem půdy velkými agro-holdingsy se do ekonomického systému implementuje také „extra-ekonomická“ síla, která narušuje přirozené fungování tržního ekonomického systému.

Jako indikátorem vzrůstajícího počtu zabíraných půd může být také stoupající třída prostředníků, kteří mají přímý zisk a prospěch z pozemkových transakcí. Jejich činnost je obtížně regulovatelná vzhledem k nedostatku transparentnosti kolem pozemkových obchodů, a zvláště pak vzhledem k rozdílům mezi oficiálními záznamy a skutečností. (Kay, 2016)

3.6 Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

Řešením finanční bariéry pro vstup do zemědělského podnikání by mohl být Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (dále jen EAFRD). (Evropská Komise, 2015)

EAFRD je nástroj druhého pilíře Společné zemědělské politiky EU a jedním z jeho cílů je podpora zemědělství a venkovských oblastí obecně. Tato podpora může být poskytována prostřednictvím dotací, ale také čím dál tím více využívanějších finančních nástrojů. Ty jsou navrženy tak, aby podporovali pouze životaschopné projekty díky nimž přilákají větší pozornost soukromých investorů, kteří zvýší objem finančních prostředků v sektorech, v nichž je obecně problém s financováním, což zemědělství bez pochyby představuje. Mezi státy nejčastěji využívané finanční nástroje patří úvěry, mikroúvěry, poskytování záruk a kapitálu. (Evropská Komise, 2015)

Úvěry se využívají tam, kde nejsou k dispozici od komerčních bank nebo pokud nabízejí lepší podmínky než současný trh. Může sloužit na podporu diverzifikace příjmů zemědělských rodin, k rozvíjení agro-turistiky či jako investiční podpora pro mladé zemědělce. (Evropská komise, 2015)

Mikroúvěry jsou poskytovány zemědělcům nejčastěji pro nákup modernějších technologií, které zefektivní jeho produkci a budou zároveň šetrnější k životnímu prostředí. Jejich charakteristickým znakem je, že jsou poskytovány na krátké období. *(Evropská Komise, 2015)* Pro investorské subjekty, se patrně nejzajímavější budou zdát poskytování záruk, kterým jednotlivé státy díky EAFRD jsou schopny poskytnout záruku, že o svůj vložený kapitál nepřijdou, ani když dlužník nebude schopen své závazky splatit. Záruky jsou vítány obzvláště sektoru biohospodářství, které je díky svému organickému charakteru zranitelnější než klasické konvenční. *(Evropská Komise, 2015)*

Poskytování kapitálu je zase pro změnu lákavější pro producenty samotné, jelikož pro malé a střední podniky může být velká investice riziková. Tento finanční nástroj jim nabízí možnost nevlastnit, ale přesto využívat potřebný kapitál. Z praxe se jedná především o pronájem zemědělských pozemků, či pronájmu zemědělských strojů. *(Evropská komise, 2015)*

EAFRD nabízí i možnost kombinace s dotacemi a jiných forem pomoci. V jednotlivých zemích je často nutné zlepšit investiční připravenost jako hlavní předpoklad pro přilákání investičních subjektů. V rámci EAFRD může být financována i poradenská podpora. *(Evropská Komise, 2015)*

3.7 Organizace producentů

Podpora mladých a začínajících zemědělců, ale není omezena pouze na přímou platební podporu. Evropská Unie umožňuje napříč členskými státy vytvářet právně založenou skupinu farmářů nebo producentů, souhrnně označované jako „Organizace producentů“.

Tato organizace jim má pomoci při distribuci a uvádění jejich výrobků na trh. Zároveň se tyto organizace snaží zvyšovat kvalitu těchto výrobků a podporovat své členy, aby praktikovali osvědčené postupy v oblasti životního prostředí, jedná se tedy i o nenásilnou formu implementace „greeningu“ do zemědělského sektoru.

Organizace producentů je legálně podporována od roku 2001 pro odvětví ovoce a zeleniny. Od roku 2013, tedy od nové reformy SZP, jsou producenti podporováni napříč všemi odvětvími.

4. Metodika

Analýza studuje existující podmínky pro přístup k půdě pro novou generaci zemědělců, tedy v převážné většině mladých Evropanů ve věku mladším než 40 let. Základní výzkumnou otázkou je, zda Společná zemědělská politika podporuje přímo či nepřímo vstup pro mladé

zemědělce na trh, a zda existují specifické národní programy jednotlivých členských států, které by poskytovaly stejnou míru subvence.

Jak již bylo zmíněno, práce se zaměřuje na zpracování a zhodnocení podpory mladých zemědělců ze strany státu a Evropské Unie jako takové, a proto byli primárně preferovány informace získané z legislativních zdrojů jednotlivých členských států.

Obecná část této práce byla zpracovávána na základě podkladů, které publikoval Eurostat a Evropská Komise společně s Evropským Parlamentem. Data pro jednotlivé členské státy byla získávána na základě informací, které publikovali jednotlivá ministerstva. V převážné většině se jednalo o ministerstva, která měli ve své působnosti záležitosti týkající se zemědělství a územní rozvoje venkovských oblastí, popřípadě životního prostředí.

Informace a data byly následně zpracovány do podkapitol, ve kterých jsou popsány legislativní podmínky, či připravované strategie ze strany jednotlivých vlád. Tyto skutečnosti jsou graficky znázorněny na grafech, které publikoval samotný Eurostat a jejichž charakter a obsah nabízí na první pohled možnost čtenáři, udělat si představu o tom, s jakou situací se vláda konkrétního státu potýká.

Pokud stát nemá ve své legislativě problematiku přístupu k půdě a podporu mladých začínajících zemědělců zakotvenou, byly k evaluaci konkrétní situace zvoleny podklady či studie, které publikovali akademici z univerzit, jejichž hlavním studijním oborem je právě zemědělství a efektivní nakládání s půdou, jako s těžko obnovitelným přírodním zdrojem. Studie a komentáře odborníků, kteří ve většině případů komentují a podrobují studii území států, jehož jsou zároveň obyvatelem, poskytli práci i možnost zhodnotit situaci na základě tvrzení, které vychází z reálné a přímé zkušenosti.

Výsledky jsou prezentovány ve formě tabulek, grafů a doprovodného textu, který jednotlivé prvky podrobně vysvětluje a sumarizuje.

5. Výsledky

5.1 Belgie

„Belgická zemědělská populace je zhruba rovnoměrně rozdělena mezi všechny třídy velikosti podle velikosti. Největší podíl podniků, se 17 % představují farmy o velikosti 30-49 ha a následně hospodářství mezi 50-99 ha s 16 % zemědělské půdy.“ (*Eurostat, 2012*) Grafické znázornění počtu zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy poskytuje obr. č. 4.

Vláda Belgie si uvědomuje, jak důležitý je přístup k půdě, protože se jedná o nejdůležitější kapitál, bez kterého by zemědělské podnikání nemělo cenu. Bohužel se potýká s trendem, při kterém je ročně vyjmuto více než 6 000 ha půdy ze zemědělského využití.

Neexistují žádné specifické předpisy, které by řešili přístup k půdě pro rodinné farmy, i když si jsou orgány vědomi toho problému a nutnosti zasáhnout politickými nástroji, které udrží zemědělskou půdu v rukách profesionálních zemědělců. I tato problematika je v Belgii řešen v rámci dvou regionů.

5.1.1 Flanders

Průměrná velikost farmy je 31,2 ha, ale z této rozlohy vlastní sami zemědělci pouze třetinu. V regionu Flanders existuje silná konkurence o půdu a projevuje se to i na její ceně, která je poměrně vysoká, a to 28,3 EUR/ha a ani tato částka není hraniční, její růst pokračuje.

Vysoký tlak na půdu zapříčiňuje potřebu intenzifikovat pěstování, které poskytne vyšší přidanou hodnotu na hektar při zachování malé rozlohy farmy. S tímto faktem jde ruku v ruce i potřeba vyšších investic a rostoucí závislost na průmyslových zemědělských podnicích a finančních institucích. Tlak na půdu je tvořen hlavně potřebou zemědělského využívání, například urbanizací, budování infrastruktury, průmyslu, rekreační prostory atd.

Jako nejběžnější struktura zemědělského podniku v Belgii jsou zatím rodinné farmy, které představují 24,5 %. Většina těchto farem je specializovaná na určitou komoditu. I přesto, že průměrná velikost farmy je pomalu rostoucí, jsou stále více specializované a nic nenasvědčuje tomu, že model rodinné farmy je v silném poklesu jako v jiných členských státech.

5.1.2 Wallonie

Wallonie má větší plochu zemědělsky využívané půdy než Flanders, avšak zažívá vyšší tlaky na půdní využití. Zemědělská půda představuje 43 % z celkového území (Eurostat, 2011). Každým rokem je ze zemědělského půdního fondu vyjmuto 1 000 ha pro urbanizační účely. Na výstavbu 1 ha obytné zóny je zapotřebí 20 ha zemědělské půdy.

Počet zemědělských podniků se dramaticky snížil, ze 30 000 v roce 1990 na 13 000 v roce 2012, avšak průměrná velikost farmy se z 25,8ha zvýšila na 55,6. Tento jev byl doprovázen koncentrací vlastnictví půdy. Ceny pozemků se dramaticky zvýšili a v regionu Hesbaye dosáhla až 60 000 EUR/ha. Přístup k pozemku pro mladé zemědělce je tak stále více komplikovaný a nepřispívá tomu ani fakt, že půda má charakter nebezpečné investice.

Ve Wallonii je 68 % obdělávané půdy v pronájmu a podmínky jsou stejné jako ve Flanders.

5.1.3 Regulace obchodu s půdou

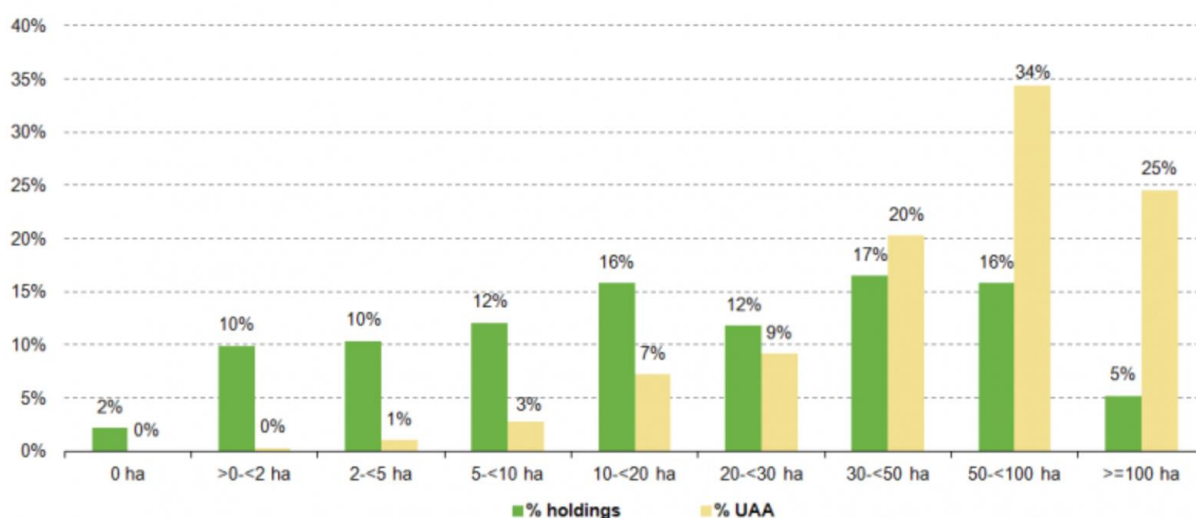
Belgie se snaží vytvořit politiku na ochranu profesionálních zemědělců, a tak existuje několik málo nástrojů na regulaci trhu s půdou. Jsou využívány tyto nástroje:

- Předkupní právo přiznané zemědělcům
- Nájemné min. po dobu 9 let
- Možnost sjednat dohody na více než 18 let
- Dohody na bázi kariérního ujednání = očekávaná kariéra zemědělci (min. 27 let)
- Stavební právo – zemědělec může stavět na pozemcích 3.osoby

Smlouvy, které jsou ujednány na dobu 9–18 let jsou automaticky prodloužené, pokud vlastník dá zemědělcovi výpověď a důvody, za kterých tuto výpověď může dát jsou omezené na zemědělské využití pro vlastní profesionální zemědělské využití, a nebo pro jejich děti.

Ceny nájemného jsou regulovány katastrálními hodnotami, a pohybují se v rozmezí od 250–300 EUR/ha. Neexistuje žádná regulace převodů zemědělských podniků či pozemku do rukou investičních společností.

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 4

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.2 Bulharsko

Zajímavou charakteristiku bulharské zemědělské populace přináší obr. č. 5 Bulharské zemědělství je ovládáno dvěma odlišnými velikostními třídami. Podniky o velikosti 0-2 ha představovali 80 % farem, avšak hospodařili pouze na 3 % z celkového zemědělského půdního fondu. Na straně druhé stojí podniky o velikosti větší než 100 ha, které ovládají 82 % z celkového počtu pozemků. (Eurostat, 2012)

5.2.1 Struktura půdy po socialismu

Po pádu komunismu v roce 1989 se jako všechny ostatní země, které byly pod vládou komunismu, se i Bulharsko muselo vypořádat s celou řadou reforem. Jednou z nich byla i pozemková reforma.

Bulharská republika neměla vytvoření trh s půdou, a bohužel ani podmínky pro něj, které by vedly k jeho založení. Dominantním prvkem reformy, bylo uspořádání vlastnických práv půd, které začaly společně s právními, institucionálními a regulačními reformami. Klíčovými prvky v pozemkových úpravách byla restituce pozemků a likvidace kolektivního způsobu zemědělství.

Pod státní kontrolou bylo více než 80 % orné půdy, na kterých dominovala velká zemědělská družstva, která obhospodařovala více než 60 % z těchto pozemků. Během socialismu bylo pouze 13,1 % zemědělských půd obsazeno soukromými subjekty, ale ani těmto subjektům nebyla udělena vlastnická práva.

Po roce 2000 se povedlo 99 % pozemků navrátit původním vlastníkům. Privatizace přinesla rozsáhlou fragmentaci půd, na kterou lze pohlížet dvěma způsoby:

- Fragmentace vlastnických práv
- Fragmentace do nesouvislých ploch

Fragmentace vlastnických práv je tvořena hlavně multiplicitou dědiců, jelikož většina původních majitelů je již po smrti. Tedy na jeden pozemek je několik dědiců, kteří mají sdílená vlastnická práva.

Fragmentace do nesouvislých ploch způsobuje, že 78 % farem hospodaří na pozemcích menších než 1 ha. Tyto farmy ve většině případech, ale nemají zemědělskou činnost jako podnikání. Pěstováním na takto malých pozemcích uskutečňují pro vlastní spotřebu a popřípadě menší přivýdělek, avšak tento menší finanční příjem nelze definovat jako podnikatelskou činnost.

5.2.2 Reformy

Stát si uvědomoval dezolátní stav vlastnictví půd, a tak vyhodnotil 3 prioritní mechanismy, které měli zlepšit stabilitu a kvalitu trhu s pozemky.

1. Stát má garantovat, že jakákoliv osoba bude schopna vlastnit půdu, a to bez omezení. Tedy půda musí být plně přenositelná.
2. Cena pozemku má být stanovena pouze v rámci výměny, tedy na jejím určení se podílejí pouze smluvní strany. Do toho mechanismu nesmí zasahovat žádná třetí strana. Cenová regulace státem byla v plném rozsahu zrušena.

3. Cena by měla být primárně stanovena trhem. Tedy v rámci mechanismu nabídky a poptávky.

5.2.3 Implementace CAP

Samotné zavedení reformy CAP se již na začátku ukázal být jako problém. Stát se totiž potýká s několika faktory, které uplatnění CAP nepřímo znemožňují. Jedná se o:

- Neracionální personifikaci vlastnictví půd
- Fragmentaci a disperzi pozemků
- Silná polarizace ve velikosti zemědělských podniků
- Nízká konkurenční schopnost bulharských zemědělských komodit
- Pomalý proces vytváření integrovaného systému na administrativní kontrolu

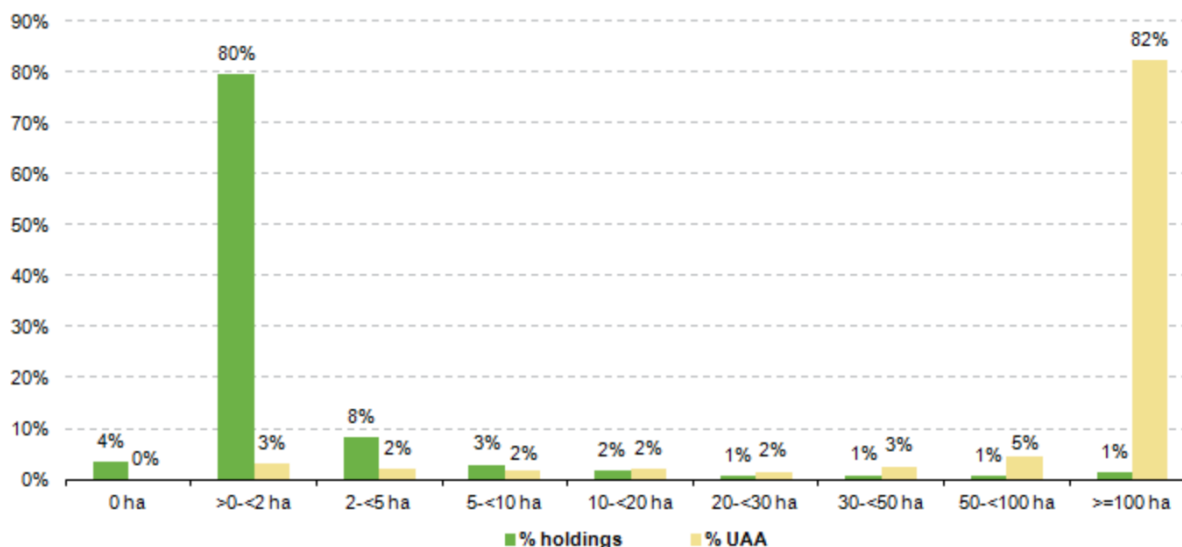
Zlepšení podmínek je ztíženo skutečností, že v Bulharsku existují dva zcela rozdílné extrémy zemědělského podnikání. Na jedné straně stojí malé rodinné farmy, u kterých je zapotřebí se soustřeďovat na jejich životaschopnost a soběstačnost. Na straně druhé stojí velké zemědělské holdingy, u kterých je třeba řešit problematiku monokulturní produkce. Tyto dvě existence zemědělských podniků, vytváří zásadní destabilizační faktor pro hospodaření s půdou v Bulharsku.

Malé velikosti farem a relativně primitivní způsoby zemědělství zapříčiňují, že je velmi těžké pro bulharské komodity splňovat vysoké standardy trhu EU. Vzhledem k tomu, že většina dotačních plateb v rámci CAP je uskutečňována na výměru hektarů, může tento fakt vést k rychlejší a efektivnější konsolidaci vlastnictví půd, jelikož větší výměra se rovná většímu dotačnímu příspěvku. (*I. Yanakieva, 2007*)

5.2.4 Podpora přístupu k půdě

Nejspíše z důvodu výše uvedených faktorů, se nepodařilo nalézt, zda existují specifické národní programy pro začínající mladé zemědělce v rámci Bulharska. Tento fakt pouze přispívá k domněnku, že problém s multiplicitním vlastnictvím pozemků je stále aktuální, a pro zemědělskou politiku Bulharska se může jevit jako dominantní.

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 5

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.3 Česká Republika

„Analýza struktury zemědělských podniků podle velikostní třídy, upozorňuje na zvláštní charakter českého zemědělství. Drtivá většina zemědělské půdy (89%) patří k velmi malému počtu velkých zemědělských podniků (19%). V absolutních číslech to znamená, že 3,1 milionů hektarů zemědělské půdy je součástí 4 420 zemědělských podniků.“ (Eurostat, 2010)

5.3.1 Přístup k půdě

Přibližně 90 % zemědělců si půdu pronajímá, jelikož pronájem jim přináší výhodnější podmínky než samotný nákup pozemku. (P. Hartman, 2007)

Avšak Česká republika zahájila poskytování podpory v rámci programu „Podpora nákupu půdy“. Jedná se o podporu ve formě finančních příspěvků pro snížení úrokového zatížení úvěrů na nákup zemědělské půdy, která není ve vlastnictví státu. Program je zajišťován Podpůrným a garančním rolnickým a lesnickým fondem, a.s. Maximální výše podpory je 15 000 EUR. Na stejný záměr nesmí být žadateli poskytnuta dotace nebo příspěvek z rozpočtu kapitoly Ministerstva zemědělství, z jiných rozpočtových kapitol státního rozpočtu nebo státních fondů či strukturálních fondů EU nebo Programu rozvoje venkova.

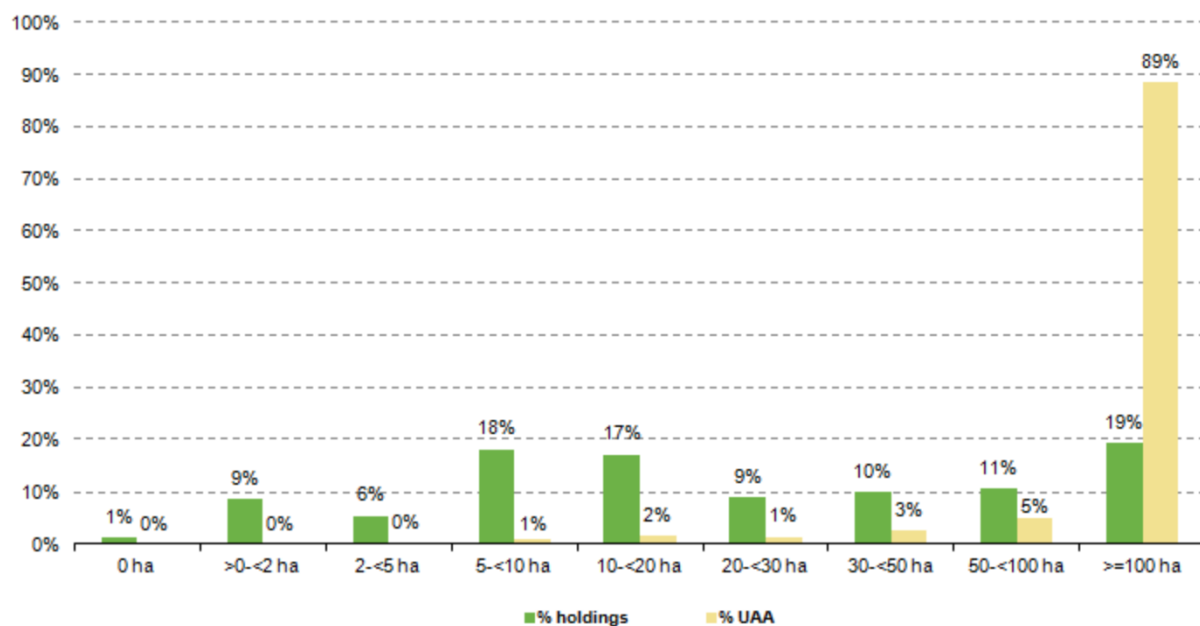
5.3.2 Program „Podpora nákupu půdy“

Cílem je zpřístupnit pořízení zemědělské půdy jako primárního výrobního prostředku zemědělských prvovýrobců. Do programu se mohou přihlásit pouze zemědělstí podnikatelé, kteří spadají do kategorie malých a středních podniků. Zde jsou uvedeny nejvýznamnější podmínky, pro získání úvěru.

- Žadatel musí v prvním účetním období, které následuje po období, ve kterém došlo k podání žádosti, dosahovat příjmů ze zemědělské výroby, z činností v oblasti zpracování produkce ze zemědělské výroby, dotací z veřejných zdrojů alespoň ve výši 25 % z celkových příjmů a dále uvedených příjmů dosahovat po dobu platnosti a účinnosti smlouvy o poskytnutí podpory
- Žadatel se musí zavázat k hospodaření na nakoupené půdě po dobu minimálně pěti let a lhůta začíná plynout od data uzavření Smlouvy i poskytnutí podpory.
- Nakoupená půda nesmí být předmětem smluvního převodu (např. prodej, darování) ani pronájmu po celou dobu trvání smluvního vztahu s PGRLF, a.s. bez jeho předchozího písemného souhlasu
- Úvěr poskytnutí žadateli na nákup nestátní zemědělské půdy na který má být poskytována podpora nesmí být nižší než 100 000 Kč
- Maximální procentní sazba je 5 % p.a., úrokové zatížení příjemce podpory je minimálně 0,5 % p.a.
- Nakupovaná půda nesmí být ve vlastnictví státu

(Státní zemědělský půdní fond, 2014)

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 6

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.4 Dánsko

Dánsko je jediná zemí v oblasti Baltského moře, která má větší export než import zemědělských produktů. Vyprodukuje přibližně třikrát větší množství zemědělských produktů než potřebuje, aby pokryla vlastní spotřebu. Na jeho produktivitě se podílí mírné podnebí, které je pro zemědělství příznivé. Nemalou mírou se však na tomto úspěchu odráží i používání moderních technologií. I přes tyto skutečnosti, role zemědělství v dánské ekonomie klesá a je to dáno rozvojem industrializace a celkového hospodářského rozvoje země. (*National Encyclopedia, 2010*)

Jak je vidět na obrázku č 7, v Dánsku jsou majoritní tři skupiny velikosti zemědělských podniků. Jedná se o podniky o velikosti 5-10 ha, 10-20 ha a s obhospodařovanou plochou větší než 100 ha. Jednoznačná dominance pozemků je vidět u největších farem, které z celkového počtu zemědělských pozemků zabírají 66 %, což je zhruba 1,7 milionu hektarů zemědělské půdy. (*Eurostat, 2012*)

5.4.1 Podpora mladých zemědělců

Počet zemědělců mladších 35 let klesá. V roce 2005 jich bylo okolo 7 % avšak v roce 2015 tato věková skupina tvořila pouze 2,5 % z celkového počtu. (*R. Kjaergaard, 2016*)

Evropský investiční fond (EIF) a Dánský rozvojový fond (Vækstfonden) podepsali v roce 2016 dohodu o COSME v Dánsku. Dohoda umožní podporu asi 24,2 milionů EUR úvěrů pro

malé a střední zemědělské podniky během následujících tří let. Tímto se podaří vytvořit příznivé podmínky pro zhruba 90 mladých zemědělců, kteří chtějí získat farmu. (D. Yormesor, 2016)

Cílovou skupinu pro získání úvěru jsou tedy občané, kteří poprvé kupující zemědělský majetek pro budoucí produkci. Poskytně jim finanční prostředek přesahující 85 % celkového hodnoty aktiv s úrokovou mírou 2–3 %. Aby úvěr byl žadateli poskytnut, musí splňovat několik kritérií a to:

- Musí mít odpovídající zkušenosti a vzdělání
- Vypracovaný komplexní podnikatelský záměr
- Vypracovat rozpočtové odhady, které prokážou dostatečnou kapacitu dluhové služby
- Investovat osobní kapitál
- Vypracovat kompletně řešené financování

(R. Kjaergaard, 2016)

5.4.2 Půda v Dánsku

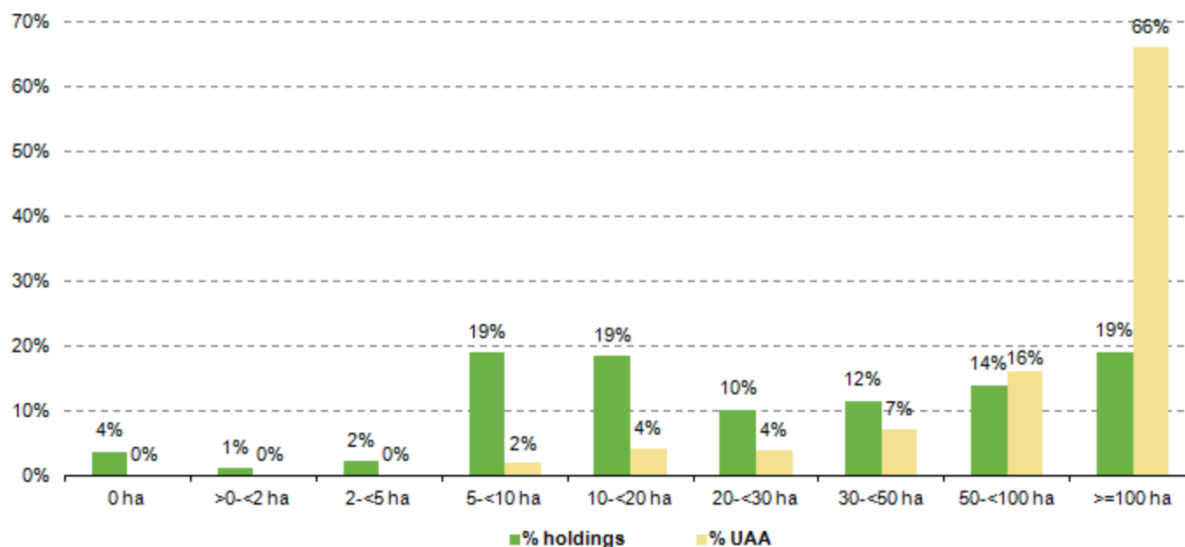
Krajina v Dánsku se vyznačuje vysokým stupněm fragmentace s vysokým počtem menším přírodních oblastí a lesů v otevřené krajině. Velikost polí se zvýšila o 7 % oproti předchozím rokům. (European Environment Agency, 2015)

Po roce 2007 proběhla v zemi reforma místní správy. Administrativní síla související s územním plánováním, jako je plánování a regulace využití půd, které byly dříve děleny do tří správních úrovních (ústřední vláda, kraje a obce), se po zrušení okresů oslabila moc regionů a výkon správy se tak stal sdílený pouze mezi dvěma vrstvami, a to centrální vládou a obcemi. Ministerstvo životního prostředí stanovuje obecní rámec územního plánu a územního rozvoje prostřednictvím zprávy národního plánování a přehled národních zájmů. Ministr má možnost uplatnit právo veta územnímu plánu, aby mohl hájit zájmy státu. Vydává ji ministerstvo jednou za čtyři roky. (An Overview of Spatial Policy in Asian and European Countries – Denmark, 2016)

Zároveň tento plán rozděluje Dánsko do městských zón, chatových oblastí a venkovských oblastí. To je základním kamenem ochrany krajiny proti neplánovanému vývoji zemědělství a lesnictví, které tvoří prioritní ekonomickou aktivitu ve venkovských oblastech. Chrání se tím rekreační a hodnotné krajiny, které zajišťují že si zemědělství zachová dobrou výrobní příležitost. Zákon o plánování obsahuje i výjimky pro zemědělce a lesníky, kterým uděluje možnost rekonstruovat bez povolení v zóně venkova i na farmách větších než 30 ha stávajících

budov, pod záminkou využívání zaměstnanci či předávání budoucí generaci. Mimo vesnice mohou malé a střední zemědělské podniky rozšířit své budovy bez povolení až o 500 m². (Dánské Ministerstvo životního prostředí, 2007)

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 7

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.5 Estonsko

Bylo zjištěno, že 72 % zemědělských podniků v Estonsku jsou farmy o velikosti menší než 20 ha a představovali 10 % zemědělské půdy z celého Estonska. Naopak 73 % z celkové zemědělské půdy, obhospodařovali podniky o velikostí větší než 100 ha. Tyto podniky představují pouhých 9 % z celkového počtu farem v Estonsku. (Eurostat, 2012)

7.5.1 Podpora zemědělců

Estonským ministerstvem pro venkovské záležitosti byl spuštěn první finanční nástroj EAFRD (evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova) pro období 2014 – 2020. Skládá se ze 2 úvěrových produktů, v celkovém objemu 30,1 milionů EUR v rámci svého Programu rozvoje venkova na období 2014– 2020.

První úvěrové schéma pro mikro-podniky, malé podniky nabízí přímé úvěry částek 5000 – 100 000 EUR po dobu až pěti let a maximální bezúročné období tří let.

Druhé úvěrové schéma – cílové jsou mikro a malé podniky a poskytuje jim úvěry o velikosti až do 250 000 EUR po dobu až 15 let, maximální doba odkladu pěti let, přičemž polovina z příspěvku je od soukromých bank.

Estonští mladí zemědělci a seskupení producentů by za pomoci těchto podpor měli být schopné podporovat své investice.

Tyto nově zahájené úvěrové produkty jsou součástí širšího strategického přístupu ze strany estonské vlády na podporu zemědělství, zpracování a uvádění zemědělských produktů. Investice do diverzifikace venkovského hospodářství směrem k nezemědělské činnosti prostřednictvím finančních nástrojů, které mohou směřovat až 36 milionů EUR do své ekonomiky.

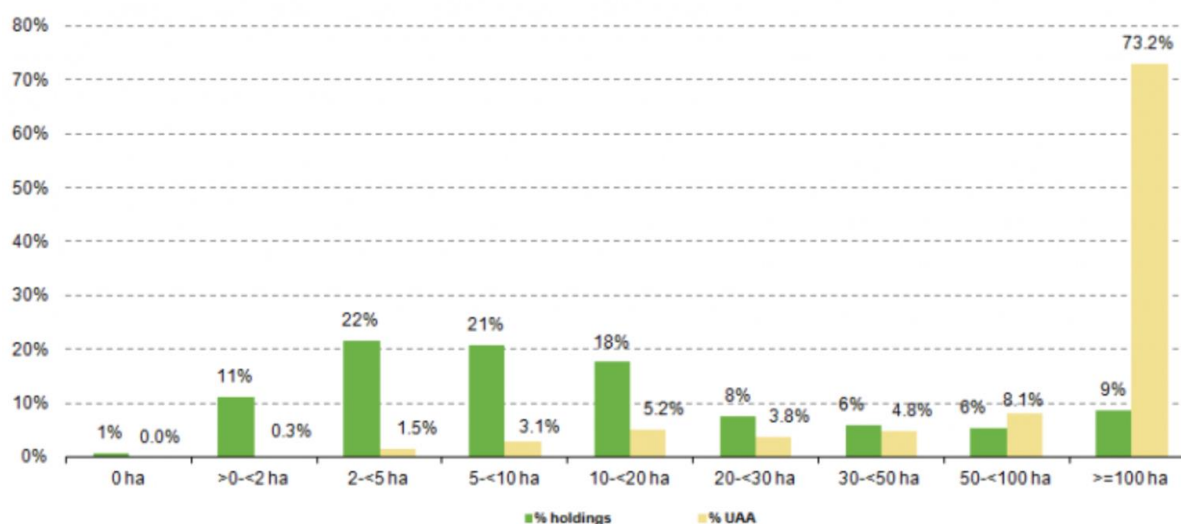
5.5.2 Přístup k půdě

V Estonsku je rozšířen názor, že není třeba omezovat a regulovat trh s pozemky. Tedy že volný trh je nejlepší způsob, jak vyřešit většinu problémů souvisejících pozemků. Nicméně hlavní cíle správy pozemků nemůže být definována při absenci jasné pozemkové politiky.

Správa pozemků je rozdělena mezi čtyři ministerstva. Ministerstvo zemědělství stanovuje podmínky pro udržitelný a diverzifikovaný rozvoj venkovských oblastí. (*M. Lemmens, 2008*)

Nebyla nalezena žádná konkrétní politická řešení a podpora mladých začínajících zemědělců, která by jim umožňovala lepší přístup k půdě.

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 8

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.6 Finsko

Pouze 9 % rozlohy Finska tvoří půda využívaná zemědělstvím. Přípravy vstupu Finska do EU byly pečlivé a jeden z bodů přijetí bylo téma územního plánování. (*Eskelinen, 2000*)

Zemědělci mají možnost využívat několik forem podpory, které mají rozdílné specifické cíle a podmínky. Za správu a provádění těchto podpor je ve Finsku zodpovědná Agentura pro venkovské záležitosti (Mavi). Od roku 2015 se systém finské vnitrostátní podpory skládá ze dvou hlavních částí, vnitrostátní podpory zemědělců v jižním Finsku a Severské podpory (*Finské Ministerstvo zemědělství a lesnictví, 2016*).

V roce 2010 bylo 63 870 zemědělských podniků ve Finsku, avšak srovnání s rokem 2000 přineslo výsledek, že jejich podíl se snížil o 21,3 %, tedy o 17 000 jednotek.

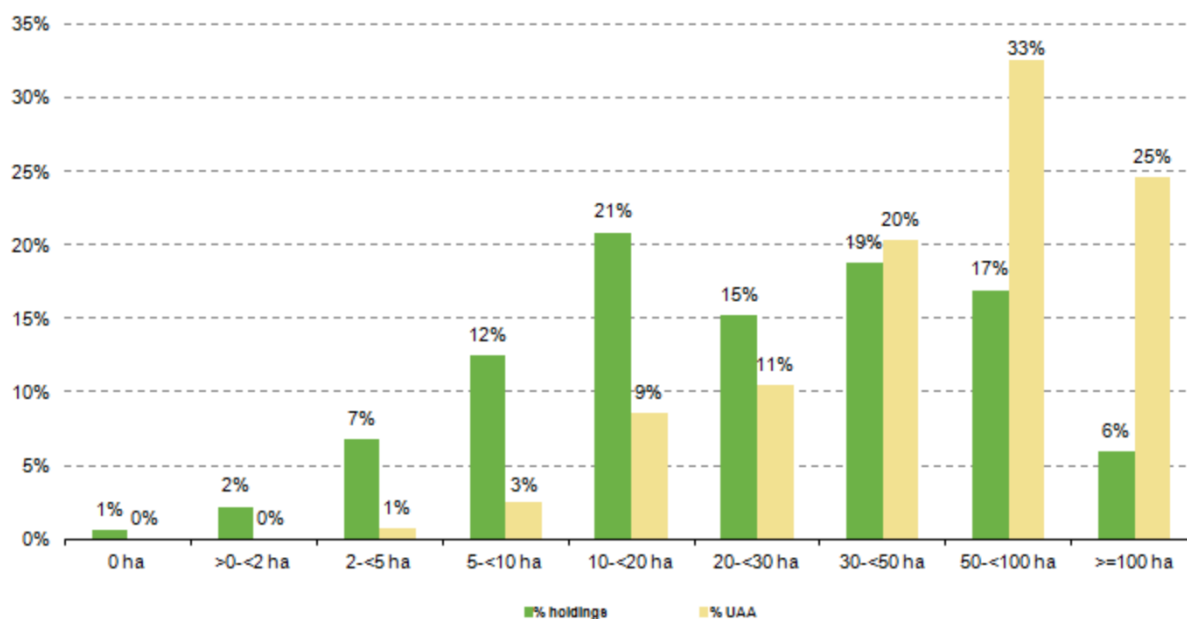
Analýza zemědělských podniků potvrzuje tendenci, že malé podniky jsou přebírány velkými. Podniky s 50 – 99,9 hektary tvoří 17 % ze všech zemědělských podniků ve Finsku. Enormní nárůst zaznamenaly však podniky, které obhospodařují plochu větší než 100 ha, u nich byl zaznamenán dvojnásobný nárůst, z 1 700 jednotek na 3 820. Naopak největší pokles byl zaznamenán u farem, které hospodařili na 10 – 19,9 hektare, jejich počet se snížil o 34 %. (*Eurostat, 2012*).

5.6.1 Přístup k půdě

Po celé Evropě převažují tendence, že se počet velkých farem neustále zvětšuje. Ve Finsku se velké zemědělské podniky zvětšily pětinašobně a zemědělské půdy, na kterých hospodaří šestinašobně. (*S. Kay, 2016*)

Avšak Finská vláda nezřídila doposud žádný speciální program na podporu přístupu k půdě pro mladé zemědělce. Místní začínajícím zemědělcům je nabízena podpora pod záštitou strukturálního rozvoje zemědělství. Jako v ostatních členských státech, je tato podpora podmíněna věkem zemědělce, který musí být mladší 40 let a může být poskytnuta pouze na dobu pěti let. Oproti ostatním členským státům je zde podpora na jednotku plochy vcelku nízká, jedná se o 50 EUR na hektar obhospodařované plochy. (*Finské Ministerstvo zemědělství a lesnictví, 2016*).

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 9

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.7 Francie

V roce 2010 byla Francie mezi členskými státy EU s nejvyšším počtem podílu zemědělských podniků. Navzdory tomu, že se zemědělská populace snížila o čtvrtinu s porovnáním roku 2000 (*Eurostat, 2012*).

Pokles počtu podniků byl výraznější než pokles zemědělské půdy. Průměrná velikost zemědělského podniku vzrostla ze 42 ha v roce 2000 na 55 ha v roce 2010. Struktura francouzského zemědělství se tedy mění v podobném modelu jako zbytek EU, velké podniky postupně nahrazují menší (*Eurostat, 2012*).

5.7.1 SAFERs

SAFERs vznik v roce 1960 pod zemědělským zákonem a měl klíčový význam pro zvýšení zemědělské produkce a rozvoj průmyslového zemědělství. Jeho cílem bylo pomoci zemědělcům v nákupu pozemků, aby se zvětšili rodinné farmy a došlo ke zvýšení jejich zisku. Mimo jiné položit základy větší transparentnosti na trhu s půdou

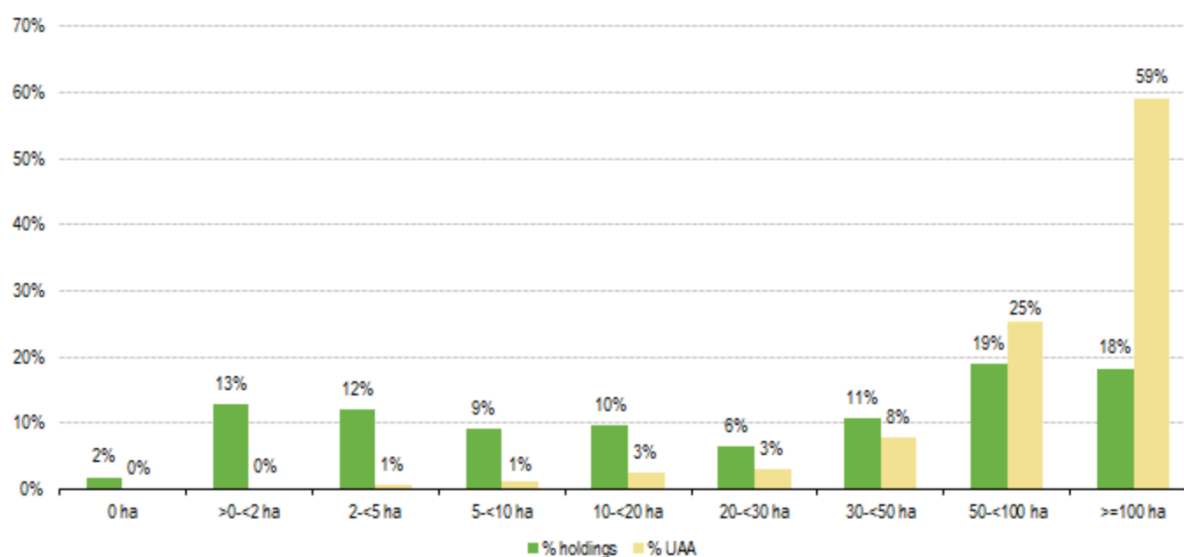
Již v roce 1973 byla pro mladé zemědělce zavedena subvence, která se jmenovala DJA. Měla za úkol podporovat zemědělce mladší 35 let, kteří se přislíbili, že budou obhospodařovat minimálně po dobu pěti v horských nebo méně příznivých oblastech pro zemědělství (*M. Merlet et al. 2008*).

SAFERs je nezisková společnost, jejímž hlavním posláním je poskytovat veřejné služby s ohledem na zemědělské a venkovské půdy. Nakupuje zemědělské půdy, aby zabránila spekulantům v jejich shromažďování. Napomáhá mladým zemědělcům usadit se, rekonstruovat a rozšířit farmy, aby tak zvýšili svoji životaschopnost. SAFERs má předkupní právo, které mu umožňuje nakupovat prodávané půdy. Pokud si myslí, že je požadovaná cena vysoká, navrhne nižší. Pokud prodávající odmítne, cenu rozhodne soud. Jakýkoliv nakoupený pozemek, je dán k prodeji žádajícím producentům. Konečné rozhodnutí o prodeji provádí představenstvo, se schválením ze strany dvou zástupců vlády. Nový zákon, který byl představen v roce 2014 ukládá notářům povinnost oznamovat SAFERs všechny prodeje pozemků a umožnit mu nákup 100 % akcií.

SAFER existuje pouze ve Francii. Jiné země používají různé mechanismy pro regulaci změn zemědělských struktur – půdní úvěry, svolení k pronájmu nebo koupi pozemku, předpisy pro dědictví, daně atd. Tyto přístupy jsou mnohdy kritizovány, podle některých zdrojů nemají ekonomické opodstatnění ve stále rostoucím volném trhu s pozemky. Nicméně, volný přístup k půdě může vést, že zemědělské pozemky budou koncentrovány v rukou mocných menšin, většinou velkých agroholdingů nebo spekulantů, a proto je důležité přijmout pevná politická rozhodnutí jej regulovat (*J.P. Boinon, 2003*)

Více než 60 000 ha zemědělské půdy je každoročně ztracena, kvůli tvorbě infrastruktury (*J. Vidal, 2013*).

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 10

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.8 Chorvatsko

Farmy v Chorvatsku jsou relativně malé, průměrná velikost zemědělského podniku je 5,6 hektarů oproti evropskému průměru, který je 14,4 hektarů na farmu. Asi jedna polovina 52,5 % všech farem v Chorvatsku byly menší než 2 ha (*Eurostat, 2012*).

5.8.1 Zemědělská populace

Věkový profil zemědělců je nepříznivý. Více než 58,8 % držitelů rodinných farem jsou starší než 55 let a pouze 4,1 % do 35 let. Hospodářské krize a válečné události, přispěli k migračním pohybům z venkova do měst, což má za následek všeobecný pokles venkovského obyvatelstva a nárůstu stárnoucí populace (*Evropská fond pro zemědělství a rozvoj venkova, 2014*).

Chorvatský svaz mladých zemědělců informuje mladé zemědělce o možnostech budoucí možné podpory jejich podnikání skrze dva programy „top up“ a „start up“. Program „top up“ pro malé a nové zemědělce, kterým bude poskytovat minimálně 2 % státního rozpočtu společně s 25 % z přímých plateb. Druhý program „start up“ je také určen mladým a novým zemědělcům, kteří obdrží jednorázovou pomoc pro nastavení jejich podnikání. Jedná se o částku v maximální výši 70 000 EUR (80 % spolufinancován Evropskou Unií a 20 % stát). Avšak stále neví konkrétní lhůtu realizace těchto podpor (*Agro Napló, 2014*).

5.8.2 Přístup k půdě

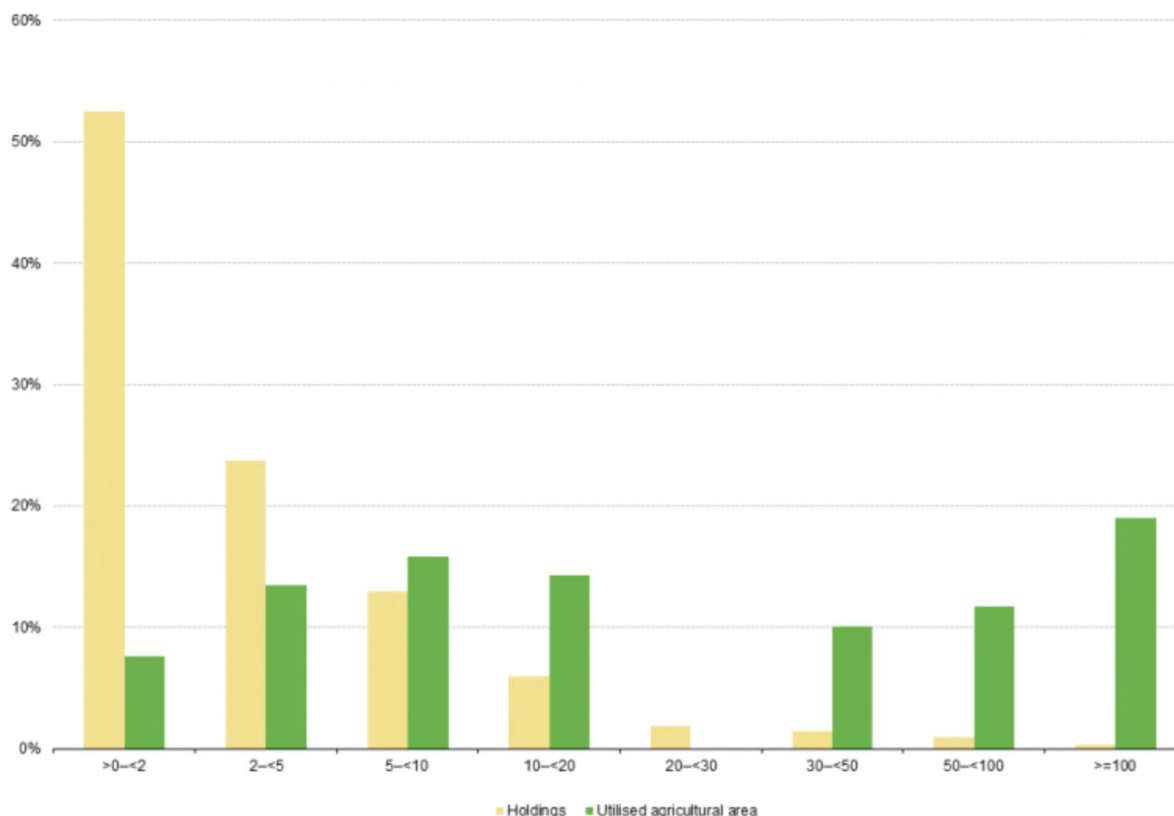
Pokud jde o vlastnictví půdy, chorvatské zemědělství a venkovské oblasti se stále vyznačují řadou malých pozemků s průměrem 5,7 ha na farmě. Což stále není dost pro konkurenceschopnou zemědělskou výrobu. Proces vycházející z předchozího socialistického systému a vstup do tržní ekonomiky přinesl mnoho problémů chorvatským výrobcům, jelikož zemědělská politika nepodporovala expanzi. Nejdůležitějším důvodem pro to bylo, že vláda je největším vlastníkem zemědělské půdy, u jiných malých soukromých pozemků pak rozdělení mezi mnoho majitelů (*Potravinová a zemědělská organizace Spojených národů, 2017*).

Jedná se tedy o stejný problém jako v Bulharsku. „Bohužel v procesu konsolidace není místo pro mladé zemědělce. To ukazuje aktuální stav o přechodu na evropský strukturální fond. Chorvatská státní správa má zpoždění přípravy Programu rozvoje venkova, která je základem pro získání peněz z Evropského fondu pro rozvoj venkova. Podpora EAFRD zahrnuje poskytnutí peněz na podporu mladých zemědělců a zemědělce, kteří vlastní na nespecifikovanou částku, pozemky, polí nebo lesů.“ (*AgroNapló, 2014*)

Národní plán pozemkových úprav v současné době připravuje programy, které budou podporovat nákup, prodej, výměnu a leasing zemědělské půdy a tím se snažit zvyšovat

celkovou plochu používanou jedním zemědělským podnikem. Cílem bude podpora pravidelně produkujících pozemků pro další nákladově efektivní využívání a vytvoření příznivých podmínek pro zpracování komodit na nich vypěstovaných (*Evropská fond pro zemědělství a rozvoj venkova, 2014*).

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 11

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.9 Irsko

V Irsku dvě třetiny podniků mají mezi 10 – 49,9 hektarů, tyto podniky vlastní 46 % z celkové irské zemědělské půdy. Farmy se zemědělskou plochou 50–99, ha představují 15 % irské hospodářské populace a spravují 28 % zemědělské půdy v zemi (*Eurostat, 2012*).

5.9.1 Přístup k půdě

Hlavním problémem, kterému čelí v Irsku mladí zemědělci je dostupnost pozemků k pronájmu. Tento jev je doprovázen přístupy k dotacím a úvěrům. Ve zprávě Evropské komise z roku 2016 se uvádí, že méně než 1 % zemědělské půdy je každý rok k dispozici pro nákup. I v Irsku je běžná praxe, že při vstupu na trh zemědělci půdu nevlastní a mnohem častěji ji získávají

z dědictví. S ohledem na pronájem pozemků, také zpráva uvádí, že většina pozemků je k dispozici přes „conacre systém“ (systém nájmu pozemků pro obdělávání půdy, což dělá celou situaci pro mladé zemědělce nestabilní (A.N. Fitzgibbon, 2016).

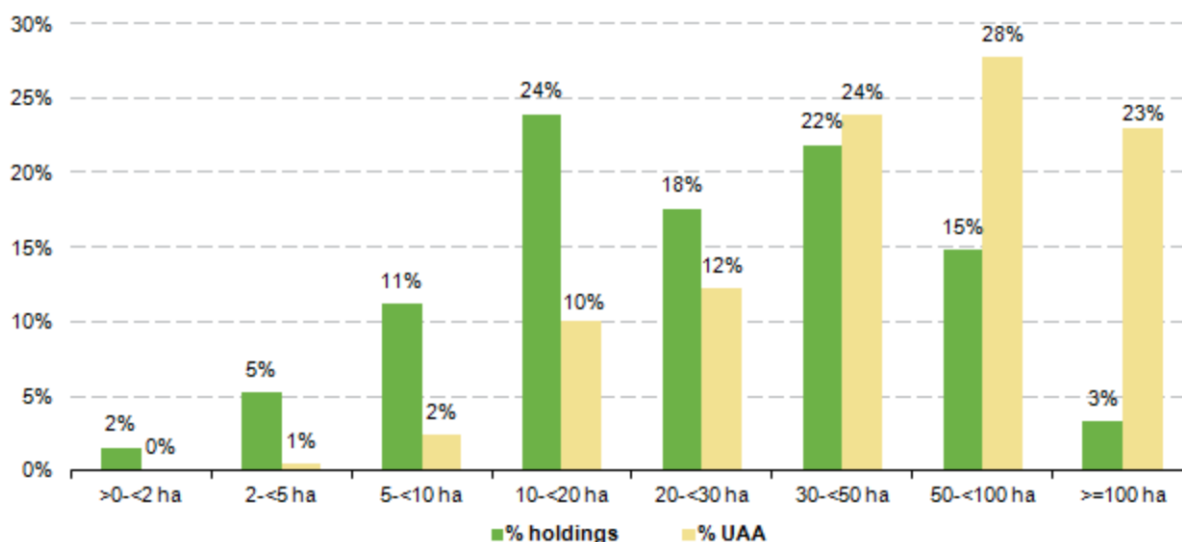
Na území Irska byla založena služba „The Land Mobility Service“, který má za cíl usnadnit mobilitu půdy. Základní služby jsou:

- Poskytovat informace
- Prozkoumat možnosti
- Působit jako neutrální prostředník
- Poskytovat služby k usnadnění mobility pozemků
- Spolupráce s profesionálními odborníky na zemědělství

Jedná se o neutrální prvek, který má přispět k rozvoji dynamické, progresivní a ziskové zemědělské činnosti.

„Navzdory výhodám a dostupnosti této služby je spolupráce s The Land Mobility Service využívána málo. To lze připsat na vrub reformě SZP, nejistotě spojené s přímými platbami a hlavně nedostatku informací. Strukturované spolupráce jsou relativně nový koncept v Irsku a mají hodně co nabídnout.“ (A. Finn, 2016) Tato služba je uskutečňována za finanční podpory FBD Trust a průmyslu.

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 12

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.10 Itálie

Srovnání roku 2000 a 2010 přineslo výsledky, že počet farem, které obhospodařovali pozemky o rozloze menší než 20 ha, poklesl o – 34,6 %. Naopak, všechny ostatní rostli, přičemž nejvyšší nárůst zaznamenali farmy nejvyšší třídy, tj. o rozloze větší než 100 ha. Nárůst činil 23 %. V důsledku této transformace, více než polovina italské zemědělské půdy v současné době patří velmi malému počtu zemědělských podniků (*Eurostat, 2012*).

5.10.1 Přístup k půdě

Zemědělská politika je podávána prostřednictvím ústředního orgánu, Ministerstva zemědělství a lesnictví a jejich decentralizovaných útvarů. Vláda Itálie si uvědomuje problémy spojené s vlastnictvím půdy a její důležitosti v sociálně-ekonomické dynamice v agrárním sektoru země.

V roce 1982 byl schválen zákon o pronájmu půdy, který radikálně změnil právní předpisy, co se týče o nájmu. Poskytl naprostou volnost v časovém rozpětí, ceně a dalších nájemních možnostech. V posledních desetiletí se legislativní zásahy týkaly pouze daní a úvěrů, avšak celková politika stále chybí.

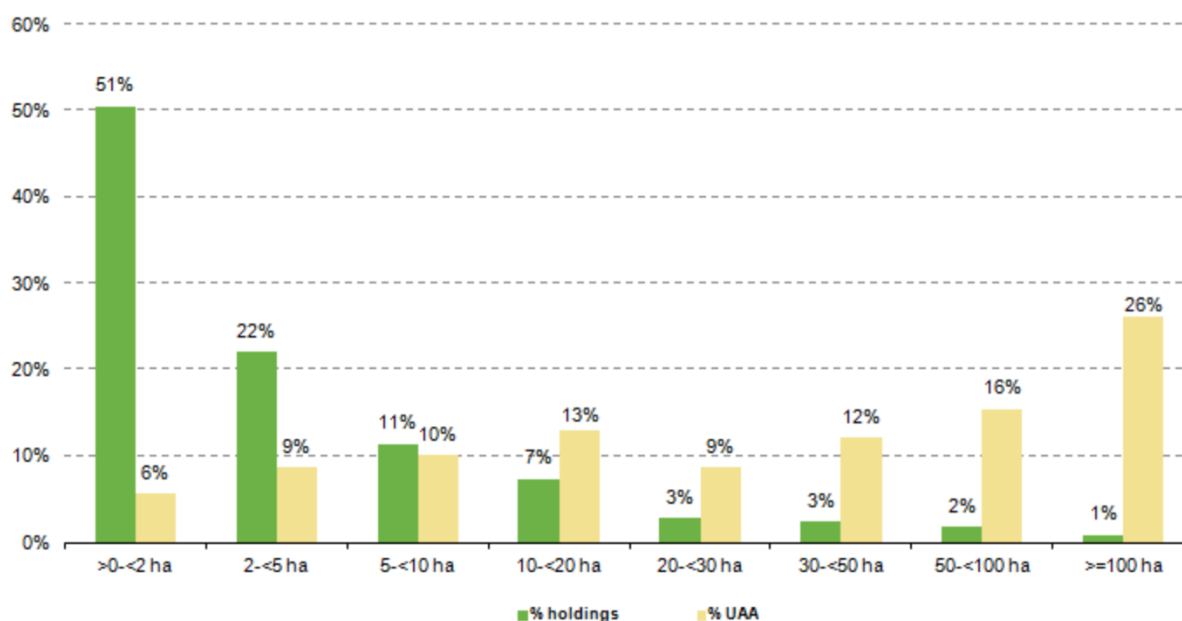
Italská vláda se snaží podporovat vznik nových farem prodejem veřejných pozemků, které formálně patří státu, nebo jsou kolektivně spravovány obcí nebo místními orgány. Tyto pozemky představují velké část dostupné zemědělské půdy pro potencionálně nové zemědělské podniky.

„Přítomnost veřejně vlastněných pozemků, které jsou buď přímo nebo nepřímo spravovány státem, představují příležitost pro mladé zemědělce. Jedná se o 714 500 hektarů zemědělské půdy, která je rozdělena do více než 2 600 farem. Kromě veřejných pozemků, více než milion hektarů spadají pod režim společného vlastnictví, tzv. *usi civici*, které patří všem občanům a jsou proto nezczitelné,“ (*Access to Land, 2015*).

V červenci 2014 vláda vedená panem Montim vydala vyhlášku, která otevřela možnost prodeje a pronájmu 5 500 ha veřejných pozemků, přičemž se dávalo přednost zemědělcům do 40 let věku a pozemek se „uzamkl“ do zemědělské půdy na 20 let. Prodeje se konají prostřednictvím dražby.

I když se tento model zdá jako ideální, existuje mnoho oponentů. Vzhledem k tomu, že přístup k úvěrům je hlavní překážkou pro vstup nových subjektů na trh, mohla by aukce přispět ke koncentraci půdy ve větších a dobře zavedených zemědělských podnicích. Byla také vytvořena specifická Národní agentura, která má za úkolovat přerozdělovat zabavené zboží mafie (včetně pozemků) do společnosti.

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 13

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.11 Kypr

Využívaná zemědělská plocha se mezi roky 2000 a 2010 snížila o 24 %, toto číslo odpovídá 13 % rozlohy celé země. Pokles zemědělské plochy se odrazil i na počtu zemědělských podniků, který se snížil o 14 %. Průměrná velikost zemědělského podniku se pohybuje okolo 3 hektarů. Převážnou většinu tvoří podniky o rozloze menší než 2 ha, konkrétně tato skupina tvoří 74 % z celkového počtu zemědělských podniků. Jedná se tedy o opačnou situaci než u ostatních členských států, kde dominovali podniky o rozloze větší než 100 ha. Na Kypru je tato skupina farem zastoupena „pouze“ 17 % (Eurostat, 2012).

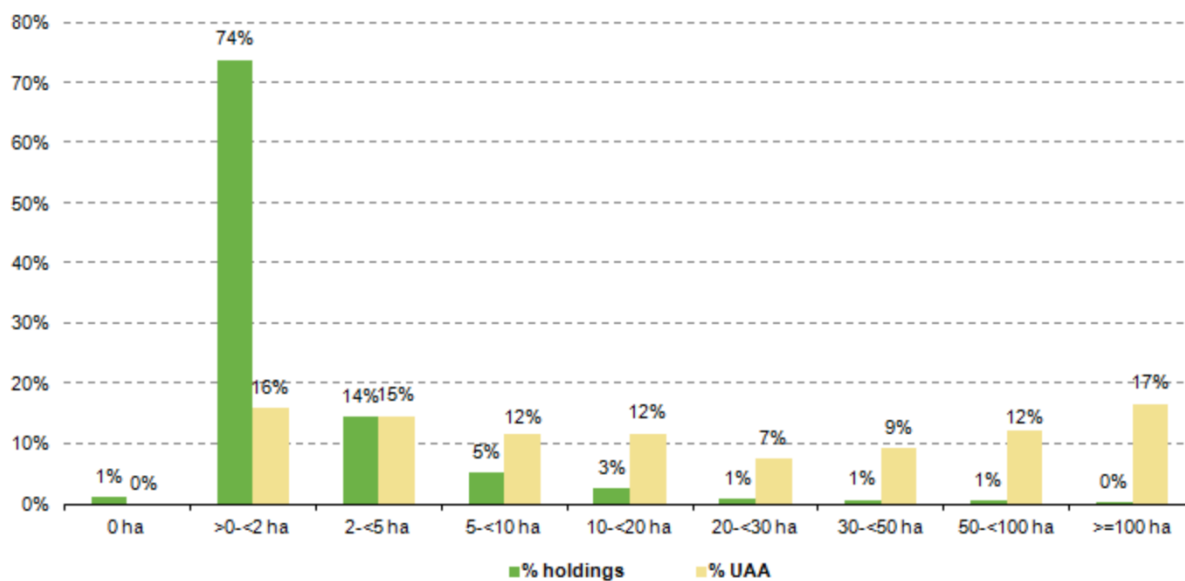
5.11.1 Přístup k půdě

„Zemědělský podnik na Kypru se vyznačuje malými rozměry, fragmentací pozemků a nedostatečným přístupem k půdě z důvodu nepravidelného tvaru,“ (Ministerstvo zemědělství, rozvoje venkova a životního prostředí Kypru, 2015).

Podle zákona o Přerozdělení zemědělské půdy z roku 1969 jsou na Kypru různé formy vlastnictví půdy řešeny prostřednictvím prováděných pozemkových úprav. Snaží se tím nastavit správnou infrastrukturu pro racionální rozvoj zemědělství a zabránit tak opuštění zemědělské půdy. Prostřednictvím pozemkových úprav je dosaženo například lepší organizace zemědělských jednotek, zemědělské využití vzdálených a špatně přístupných malých zemědělských podniků či pozemků, zvýšení efektivity zemědělské činnosti atd.

Konkrétní pozemkové úpravy vedly k podstatným strukturálním změnám, jako je například zvýšení velikosti vlastněných pozemků o 32 %, eliminace fragmentace pozemků o 54 % a eliminace smíšených pozemků o 89 % a návratu pěstování na opuštěných zemědělských pozemcích. Tyto strukturální změny vedly ke zvýšení počtu ekonomicky životaschopných podniků o 16 % (*Ministerstvo zemědělství, rozvoje venkova a životního prostředí Kypru, 2015*).

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 14

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.12 Litva

V roce 2010 58 % zemědělských podniků hospodařilo na méně než 5 hektarech půdy. Tyto podniky však obhospodařovali pouze 10 % z celkového počtu zemědělské půdy. Naopak velké podniky, které hospodařili na ploše větší než 100 ha, zabírali z celkového počtu půdního fondu 42 %, i když oproti menším podnikům tvořili pouhých 2 % z celkového počtu (*Eurostat, 2012*).

5.12.1 Přístup k půdě

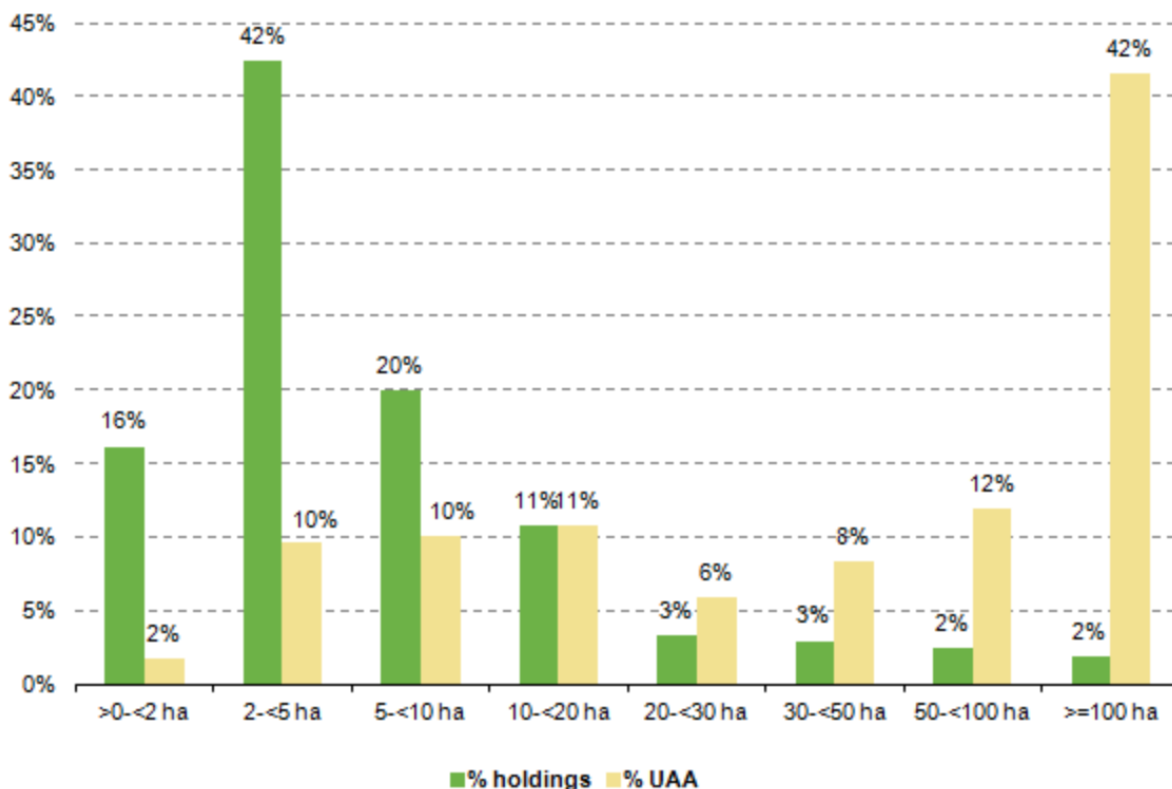
V roce 2014 schválil litevský prezident nový zákon o vlastnictví půdy. Dříve v Litvě platil zákon, který znemožňoval vlastnictví půdy právníckým osobám a zahraničním subjektům. Tento fakt značně omezoval například nákup půdy hypoteční formou skrze banku, jelikož by při případném nesplacení, nemohla půdy propadnout do vlastnictví banky. Nový zákon přinesl hlavně tyto změny:

- Jednotlivci a subjekty (popřípadě propojené osoby), nemohou vlastnit dohromady více než 500 ha zemědělské půdy

- Propojené osoby jsou ty, které přímo nebo nepřímo mají 25 % a více hlasovacích práv v jiné společnosti
- Jednotlivec, který si chce koupit zemědělskou půdu v Litvě musí mít:
 - min. 3 roky praxe v posledních 10 letech v zemědělské výrobě a záznam o registraci zemědělské půdy jako zemědělec nebo diplom managementu zemědělské produkce
 - jednotlivci musí získat státní souhlas k nákupu zemědělské půdy
 - zvláštní pravidla pro zemědělce mladších než 40 let (dotační programy v rámci EU)
- Výnosy z půdy, musí být alespoň 50 % z celkových příjmů a být ekonomicky životaschopné
- Po nákupu musí jednotlivci nebo subjekty zajistit, aby během následujících 5 let byly pozemky užívány podle schváleného účelu a bude dodržena minimální úroveň příjmů na hektar (definováno Ministerstvem zemědělství)
- Nákup zemědělské půdy je delší proces, který zahrnuje nová pravidla pro přípravu žádostí a rozšiřuje publikum, jemuž je nutno nabídnout pozemek ke koupi jako prvním
- Přednostní právo ke koupi bylo rozšířeno na:
 - Spoluvlastníky
 - Nájemníky
 - Přímé sousedy
 - Stát (v některých případech)

(C. Allen, 2014)

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 15

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.13 Lotyšsko

Většina zemědělských podniků má méně než 20 hektarů. Přes 47 % zemědělské půdy obhospodařovali podniky o rozloze větší než 100 ha, jejichž procentuální zastoupení z celkového počtu tvořili pouhá 3 %.

Vlastnictví půdy prošlo mnohými změnami v důsledku politických změn po nezávislosti a také díky účinkům Společné zemědělské politiky (*Eurostat, 2012*).

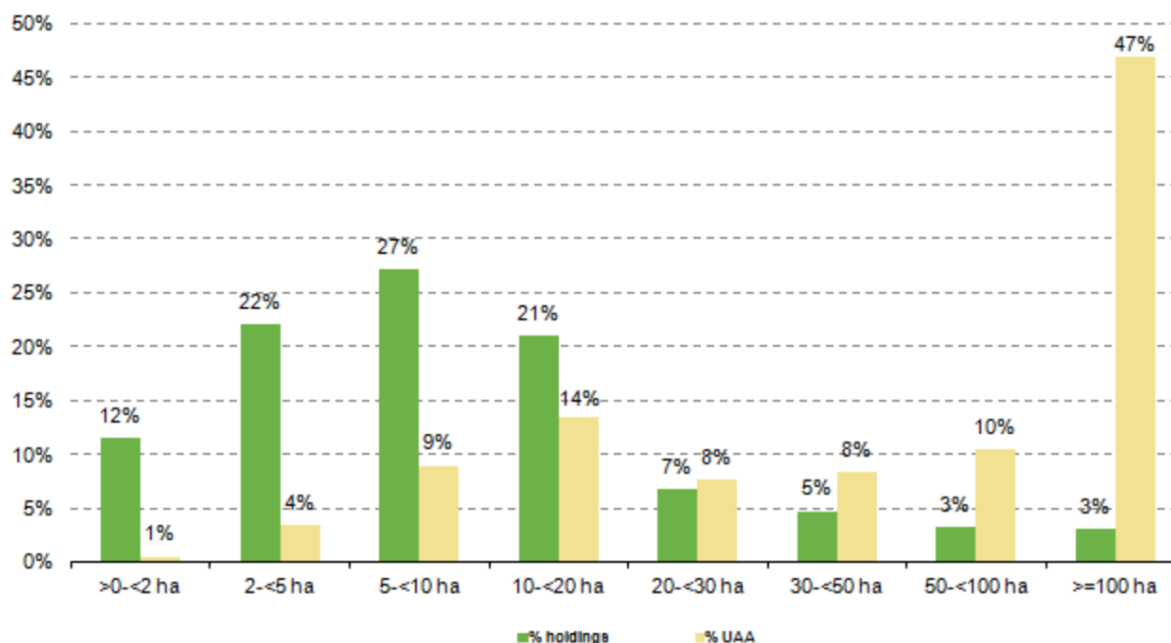
5.13.1 Přístup k půdě

Od vstupu do EU, Lotyšsko zachovalo omezení týkající se vlastnictví půdy fyzických a právnických osob z jiných zemí. Občané jiných členských států EU mohou získat zemědělskou půdu pouze v případě, že kupující byl v Lotyšsku zaregistrován jako autonomní zemědělec, který v Lotyšsku žije po dobu nejméně 3 let a po pracoval jako farmář také minimálně tři roky. Co se týče právnických osob, musí splňovat například podmínku, že nejméně 50 % jejich kapitálů vlastní občanům Lotyšska.

Tyto podmínky jsou nastaveny údajně kvůli faktu, že řada zemědělských společností v Lotyšsku je spekulativních. Také zde hrozí nebezpečí, že zahraniční společnosti by mohli chtít nakupovat relativně levnou zemědělskou půdu, aniž by na nich v budoucnu plánovala

vykonávat zemědělskou činnost. Aby vláda těmto praktikám zabránila, budou v budoucnu muset všechny fyzické i právnické osoby, které budou mít zájem o koupi zemědělských pozemků prokázat, že přinesly příjmy ze zemědělské činnosti po dobu nejméně tří po sobě jdoucích let a splňují kritéria způsobilosti v rámci režimu jednotné platby na plochu. Mimo to, se kupující bude muset zavázat k používání pozemků především pro zemědělské účely a právnické osoby budou muset prokázat, že zaměstnávají lidi s titulem v zemědělství nebo že jejich majoritní akcionář má stejný nebo srovnatelný stupeň vzdělání (K. Svík, 2014).

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 16

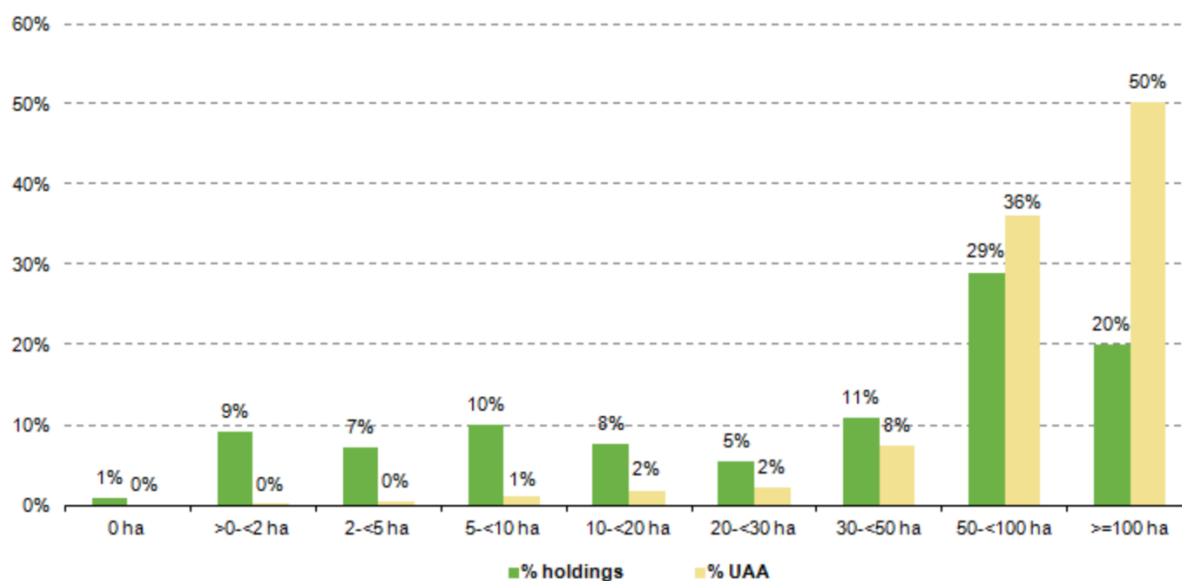
(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.14 Lucembursko

Podniky s nejméně 50 hektary zemědělské půdy představují asi polovinu z celé populace zemědělských podniků. Konkrétně tvoří 49 % ze všech zemědělských podniků a pokrývají 89 % zemědělské půdy. Farmy s obhospodařovanou plochou 5 –10 hektarů tvoří pouze 10 % a půda k nim vázaná tvoří pouhé 1 % z celkové rozlohy zemědělských půd.

Pro Lucemburské velkovévodství jinak nebyla nalezena žádná relevantní data či vydaná jiná stanoviska tamní vlády na podporu mladým zemědělcům. Podpora tamních zemědělců je uskutečňována evidentně pouze na základě CAP programů, které jsou pro všechny členské země shodné (Eurostat, 2012).

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 17

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.15 Maďarsko

Maďarskému zemědělství dominují dvě skupiny zemědělských podniků. A jako u ostatních členských zemích jsou to podniky, které obhospodařují rozlohu menší než 2 hektary a podniky, jejichž rozloha činí více než 100 hektarů. Tento typ polarizace zemědělské struktury je zvláště charakteristický pro východoevropské země kde se konala obnova majetku a pozemky byly navraceny původním majitelům (*Eurostat, 2012*).

5.15.1 Přístup k půdě

Zemědělská půda je pro Maďarsko jeden z největších národních zdrojů. Jak vyplívá z tabulky č. 1, přibližně 59 % území tvoří zemědělská půda. Nový zákon „The New Land Act“ zvýšil příležitosti pro nákup pozemků a jiných zemědělských investic pro občany EU. Snaží se tak vytvářet příznivější obchodní podmínky pro potenciální investory. „Cílem nového zákona je zejména chránit drobné soukromé osoby s cílem podpořit ekonomický model rodinných farem a aby se zabránilo negativním dopadům rozsáhlých pozemkových akvizic pro investiční účely,“ (*T. Balogh, 2015*).

Nový zákon nabízí řadu výhod pro soukromé osoby, které se kvalifikují jako farmáři, například:

- Právnícké osoby jsou vyloučeny z koupě pozemku
- Fyzické osoby obecně smějí vlastnit pouze 1 akr zemědělské půdy

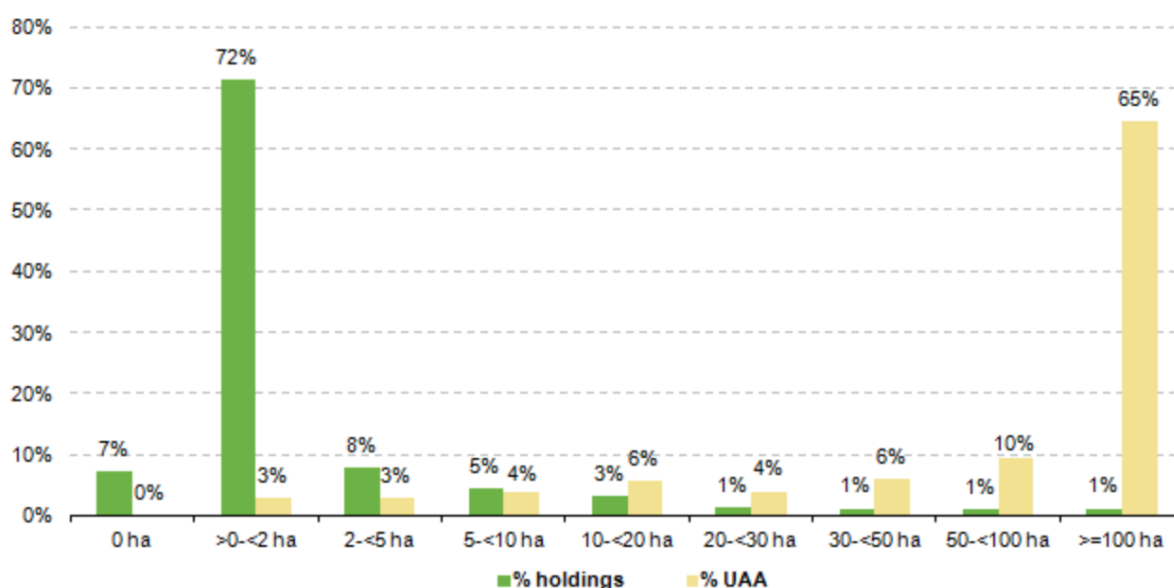
- Maďarští občané, kteří se kvalifikují jako zemědělci, mohou vlastnit půdu až 300 akrů, přičemž celková plocha využívaného pozemku, kterou zemědělec nesmí překročit je 1200 akrů

K podpoře udržitelného zemědělství a ochraně malých farem, vytvořil nový zákon předkupní právo. Předkupní práva jsou udělena místním zemědělcům, nelze jej však uplatit pokud:

- Převod pozemku je mezi blízkými příbuznými
- Prodej a nákup si klade za cíl ukončit spoluvlastnictví pozemku
- Vlastnictví pozemku se převádí na zemědělce jako podmínka státní podpory
- Půda se má stát vlastnictvím obce pro veřejnou potřebu

Ačkoliv stávající právnické osoby o svůj majetek podle nového zákona nepřijdou, nesmějí však nově nabývat nového vlastnictví pozemků, a to ani formou fúze nebo jakékoliv jiné formy transformace. Nový zákon povoluje a definuje několik právních subjektů s preferovanými podnikatelskými činnostmi, kterým povoluje pronájem až 1800 akrů zemědělské půdy (*T. Balogh, 2015*).

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 18

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.16 Malta

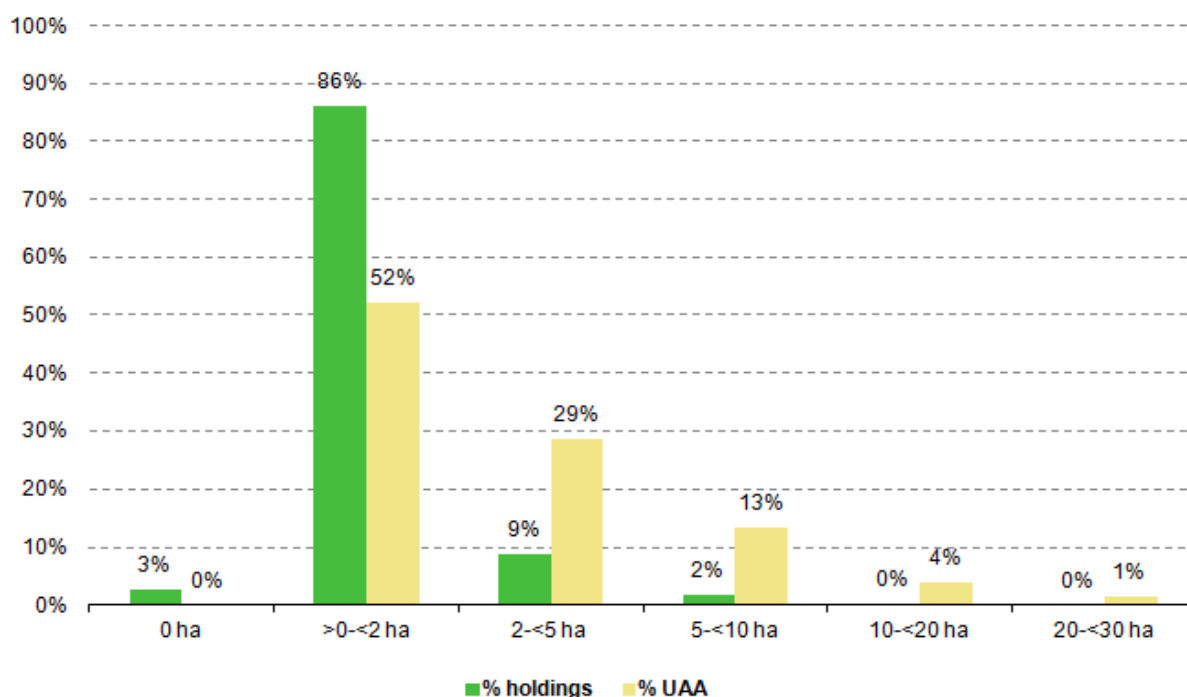
Eurostatem bylo v roce 2012 zjištěno, že na Maltě dominují malé zemědělské podniky o velikosti menší než 2 hektary, které obhospodařují 52 % z celkové zemědělské plochy. Za nimi následují podniky o rozloze 2–5 ha, které spravují 29 % půd. Oproti jiným členským státům je

zde rozdíl, i díky celkové rozloze Malty, zde neexistují podniky větší než 30 ha. I tyto „největší“ zemědělské podniky zabírají pouze 1 % zemědělských půd.

„Vláda Malty je největší suchozemský vlastník půdy,“ (*Oddělení pro správu majetku státu Malta, 2015*).

Pro stát Malta nebyli nalezeny žádné vládní opatření, které by „ochraňovali“ či podporovali mladé a začínající zemědělce v přístupu k půdě. Jak vyplývá z obrázku č. 19, nejsou žádná zásadní legislativní opatření potřeba.

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 19

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.18 Německo

Jak je vidět na obrázku číslo 20, asi polovina zemědělských podniků hospodaří na pozemcích v rozpětí od 5 do 29,9 hektarů. Tyto střední zemědělské podniky zabírají okolo 2 milionů hektarů zemědělské půdy, avšak tato hodnota odpovídá pouze 12 % z celkové rozlohy zemědělských pozemků. Graf také zobrazuje skutečnost, že i když podniky o rozloze větší než 100 hektarů, tvoří pouze 11 % z celkového počtu, absolutně dominují zemědělsky využívaným plochám po celém Německu, jelikož spravují přes 55 % těchto pozemků.

V Německu je způsobilost k právním předpisům rozdělena mezi národní, federální, regionální a magistrátní úroveň. Na národní úrovni Ministerstvo zemědělství, výživy a ochrany spotřebitele stanovuje hlavní pravidla týkající se pozemků a vlastnických práv. Definice a podrobnosti vlastnických práv pozemků jsou uspořádány decentralizovaným způsobem prostřednictvím územního plánování. Celkově je v Německu zvýšená byrokratizace správy což znamená zvýšený controlling. Tato skutečnost zahrnuje také zákony na ochranu přírody, které mohou mít důsledky, které se mohou odrážet i na cenách nemovitostí (*Access to Land, 2015*).

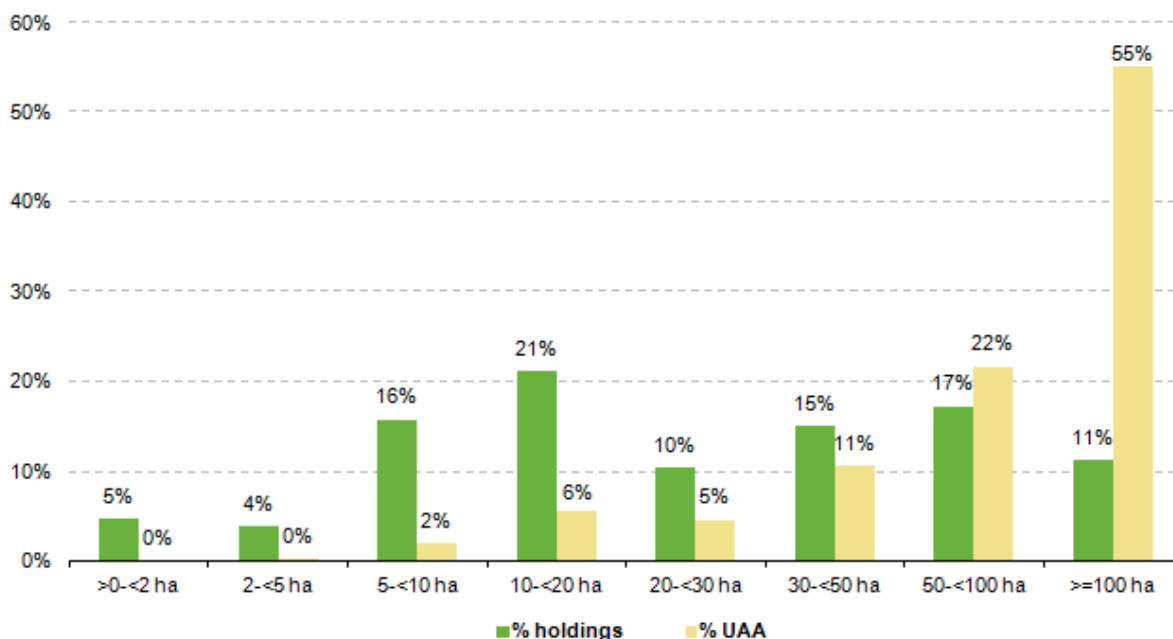
5.18.1 Přístup k půdě

Německo lze z pohledu zemědělských podniků rozdělit na východní a západní. Zatímco východnímu dominují velké průmyslové zemědělské podniky, v západním Německu jsou naopak dominantní rodinné farmy. Helmut Kluter z Univerzity ve Greifswaldu svým výzkumem v roce 2016 prokázal, že zemědělství v malém měřítku může být podstatně produktivnější než na akre průmyslového zemědělství. I díky této práci, se vláda Německa rozhodla, že musí vyvinout novou definici zemědělství a podporovat malé a mladé zemědělce v získávání pozemků vhodných k hospodaření. Svůj výzkum prezentoval na konferenci EU s názvem „Access to land for farmers in the EU“ 7.12. 2016 (*H. Kluter, 2016*)

„V současné době nejsou k dispozici žádné adekvátní mechanismy pro řešení problému přístupu k půdě pro mladé a začínající zemědělce,“ (*R. Herre, 2013*). Herre ve své práci poukazuje na potřebu spravedlivého přístupu k půdě, která úzce souvisí s problematikou koncentrace půdy. Podle Herre by měl stát stanovit rámce, které jsou nediskriminační a podporovat sociální spravedlnosti a rovnost žen a mužů. Potencionální právní rámce by měli odrážet propojenost vztahů mezi půdou, rybolovem, lesů a jejich využití, a zavést integrovaný přístup k jejich správě.

Existují právní aspekty, které by mohly řešit koncentraci půdy. Jedná se o směrnici 19.1, která navrhuje zdanění půdy s cílem zabránit nežádoucím vlivům, kterou mohou nastat, pokud se pozemek dostane do spekulativního vlastnictví nebo jiných práv držby. Daně by měly podporovat sociálně, ekonomicky a ekologicky žádoucí chování (*R. Herre, 2013*).

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 20

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.19 Nizozemsko

Dle výsledky grafu, který prezentoval Eurostat v roce 2012 (obr. 21), lze vyhodnotit, že rozložení farem v Nizozemsku se téměř blíží k ideálnímu modelu struktury zemědělských podniků v zemi. „V současné době, asi polovina z nizozemské zemědělské půdy patří menším farmám. Podniky s více než 50 ha zemědělské půdy, tvoří 16 % z celkového počtu zemědělských podniků.“ Z hlediska počtu podniků, se farmy zdají být rovnoměrně rozděleny přes různé skupiny, s výjimkou farem s žádnou zemí a těch, které obhospodařují 100 a více hektarů,“ (Eurostat, 2012).

I přesto, že se vláda Nizozemska snažila následovat obecný trend směrem k menšímu počtu velkých podniků, zaznamenala přírůstek větších zemědělských podniků s 50-99 ha půdy, a to až 27,7 %. Alarmují na tom však je, že počet farem s plochou větší než 100 ha, se zvětšil téměř o 86 %. Na druhou stranu, největší pokles vykazovali farmy s plochou menší než 2 ha, a to o 45,3 %.

„V současné době, asi polovina z nizozemské zemědělské půdy patří menším farmám. Podniky s více než 50 ha zemědělské půdy, tvoří 16 % z celkového počtu zemědělských podniků.“ Z hlediska počtu podniků, se farmy zdají být rovnoměrně rozděleny přes různé skupiny, s výjimkou farem s žádnou zemí a těch, které obhospodařují 100 a více hektarů.“

5.19.1 Přístup k půdě

„Tlak na zemi v Nizozemsku je vysoký, protože půda je relativně malá a hustě osídlená a je používána pro různé funkce (zemědělství, příroda, rekreace, bydlení, průmysl atd.). Díky tomuto faktu si územní rozvoj, vyžaduje pečlivé plánování a propojený funkční registr půdy s katastrálním systémem,“ (*Komise pro udržitelný rozvoj Nizozemska, 2008*).

Hlavní koncept systému je podrobný záznam vztahu mezi vlastníkem a pozemkem, a to jak v případě fyzické, tak i fyzické osoby. Revize z roku 1992 umožnila registrační systém „multi-úcel“, který poskytuje právní jistotu držby a zajišťuje (rovný) přístup k půdě, a tím zároveň zjednoduší trh s půdou.

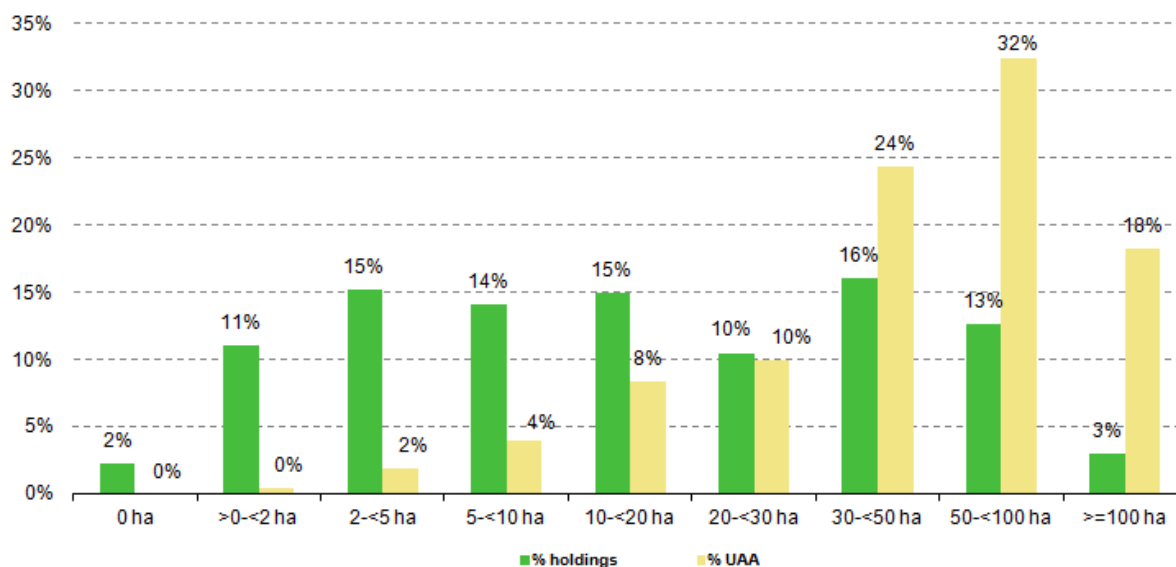
V rámci pilotního projektu Evropské Unie s názvem „Exchange schemes for young farmers“, který vznikl v roce 2015, vyhodnotili mladí holandské zemědělci jako nejproblematictější dostupnost půdy k pronájmu. Pronájem půdy je nejdostupnější způsob, jak začít zemědělské podnikání v Holandsku. Holandský zemědělec Krispijn van den Dries v rámci filmového projektu „Future farmers in the spotlight“ prohlásil, že cena hektaru půdy v Nizozemsku se pohybuje okolo 70 000 EUR. Vzhledem k nízkým příjmům a nutnosti tvořit finanční rezervy pro méně produktivní období, je pro zemědělce nemyslitelné uvázat se ke splácení takové částky.

Převod vlastnictví zemědělské půdy není výslovně upraven v nizozemském právu. Pro vlastnictví půdy platí obecná ustanovení o nemovitostech. Práva zemědělského využití zemědělské půdy jsou upraveny v knize 7 Nizozemského občanského zákoníku. Založení pronájmu vyžaduje schválení nájemní smlouvy ze strany zemědělského úřadu. Nájemce může převést pronájem na přímé rodinné příslušníky bez souhlasu pronajímatele při aplikaci na zemědělské půdy. V Nizozemsku tedy nejsou žádná omezení při nabývání zemědělské půdy. Nicméně kupující zemědělské půdy musí brát v úvahu ustanovení co se týče územního plánování, využívání půdy a státního dohledu.

Dohoda o zemědělství musí být v zásadě uzavřena na dobu určitou. Jedná se o dobu 12 let pro farmy a zemědělské usedlosti a o dobu 6 let pro samotné pozemky či budovy. Toto základní pravidlo má v úmyslu nabízet nájemci určitý stupeň ochrany. Nájemní smlouvy na delší časové období jsou povoleny, ale pouze v případě pevně stanoveného data ukončení.

Stát může pozemky vyvlastnit pouze v případě, že poslouží veřejnému zájmu a splní určité podmínky. Finanční pozice vlastníka pozemku nesmí být nepříznivě ovlivněna v důsledku vyvlastnění (*J. Holthuis, 2015*).

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 21

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.20 Polsko

Analýza Eurostatu potvrzuje tendenci vzniku větších podniků na úkor zanikání menších podniků. V období 2003-2010 se podíl s méně než 30 ha zemědělské půdy snížil, zatímco farmy s více než 30 ha se zvýšil. I přesto, že farmy s více než 100 ha pokrývají 22 % zemědělské půdy, a to představují pouze 1 % z celkového počtu podniků (*Eurostat, 2012*).

5.20.1 Přístup k půdě

Předpisy platné pro prodej zemědělských pozemků v Polsku se významně neliší od právních předpisů platných v ostatních zemích EU. Podle zprávy organizace Udržitelného rozvoje v Polsku, je nedostatek právních předpisů, co se týče prodeje zemědělských nemovitostí, příčinou vyliďňování venkovských oblastí a hrozbou pro samotné životní prostředí. Podle polské vlády se není třeba obávat nedostatku pozemků pro malé zemědělské pozemky, jelikož malý rodinný zemědělský podnik je v národní Ústavě zakotven jako základ zemědělského systému v Polsku.

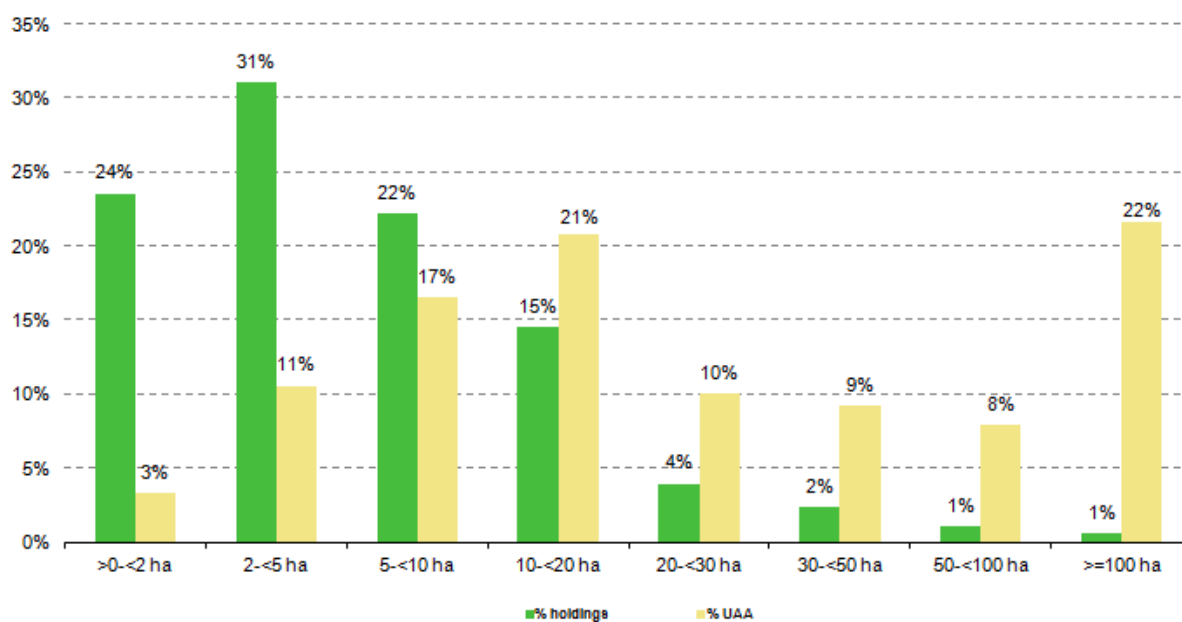
V Polsku vstoupil v platnost nový zákon dne 30. 4. 2016 o omezení prodeje zemědělských pozemků. Jeho hlavním cílem je zabránění snadného nákupu půdy zahraničními subjekty. Problém nového zákona tkví ve skutečnosti, že pravidla EU zakazují národní diskriminaci, a ty nutí zákon obsahovat tvrdé omezení prodeje pozemků a vlastnických práv jak pro cizinci, tak pro většinu Poláků. Nakoupit zemědělské pozemky mohou koupit formálně kvalifikovaní

zemědělci. Zákon vyžaduje, aby osoby, které chtějí nakoupit pozemky, žili v dané lokalitě po dobu nejméně pěti let a zavazují se osobně obhospodařovat tento pozemek, po dobu minimálně deseti let. Velkost jedné farmy je omezena na 300 hektarů.

„Cílem zákona je zachovat současnou strukturu polského zemědělství, a to v rukách poměrně malých rodinných farem,“ (P. Semeniuk, 2016).

Ačkoliv cizinci nemohou formálně zakoupit zemědělský pozemek, mohou tak učinit se souhlasem ministerstva vnitra, což se s odstupem času ukazuje jako ne příliš složitá praxe. Smějí také zakoupit pozemky prostřednictvím místních partnerů, nebo zakládají polské firmy. Cena za hektar půdy se v Polsku rapidně zvýšila. Zatímco v roce 2004 se cena pohybovala průměrně okolo 1543 EUR/ha, nyní se pohybuje okolo 8 500 EUR/ha. Některé společnosti se spojili s místními podniky a výsledkem jejich spolupráce je fakt, že Polsko se stalo jedním z předních vývozců potravin v EU (J. Cienski, 2016).

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 22

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

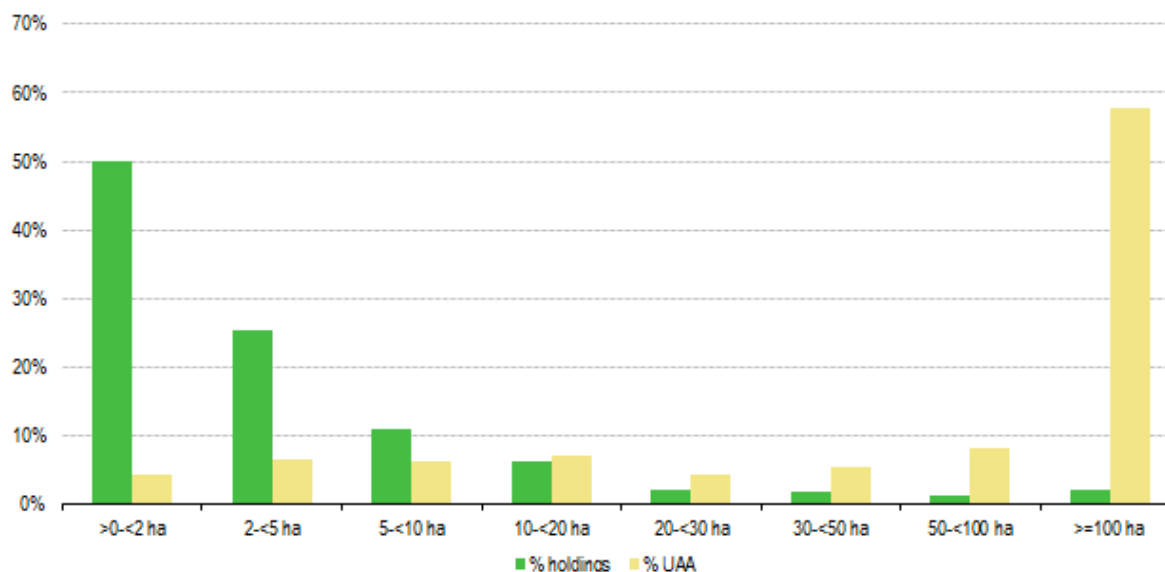
5.21 Portugalsko

V Portugalsku se setkáváme s poměrně silnou polarizací zemědělství. Nejpočetnější základnu zemědělských podniků tvoří farmy, které hospodaří na pozemcích menších než 2 hektary, tvoří 50 % z celkového počtu farem. Na straně druhé stojí farmy o rozloze větší než 100 ha, které

tvorí pouhá 2 % ale obhospodařují cca 57 % veškerých zemědělských pozemků v Portugalsku (Eurostat, 2012).

V rámci analýzy se nepodařilo z relevantních zdrojů zjistit, zda existují specifické národní programy na podporu zemědělců. Práce se zaměřovala zvláště na informace a data publikující místním Ministerstvem zemědělství, lesnictví a rozvoje venkova.

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 23

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.22 Rakousko

Přibližně polovina z rakouských farem má méně než 10 hektarů. Tyto farmy obhospodařují 11 % z celkové rakouské zemědělské půdy. Na straně druhé stojí velké podniky (> 30 ha), které obhospodařují 73 % pozemků. V Rakousku byl zaznamenán pokles počtu podniků, vyjma farem o velikosti 30-49,9 ha a 50-99,9 ha. V období mezi 2002–2010 byl zaznamenán významný nárůst ve druhé zmiňované kategorii, a to až o 41 %, zatímco hospodářství s 30-49,9 ha pouze o 6 %.

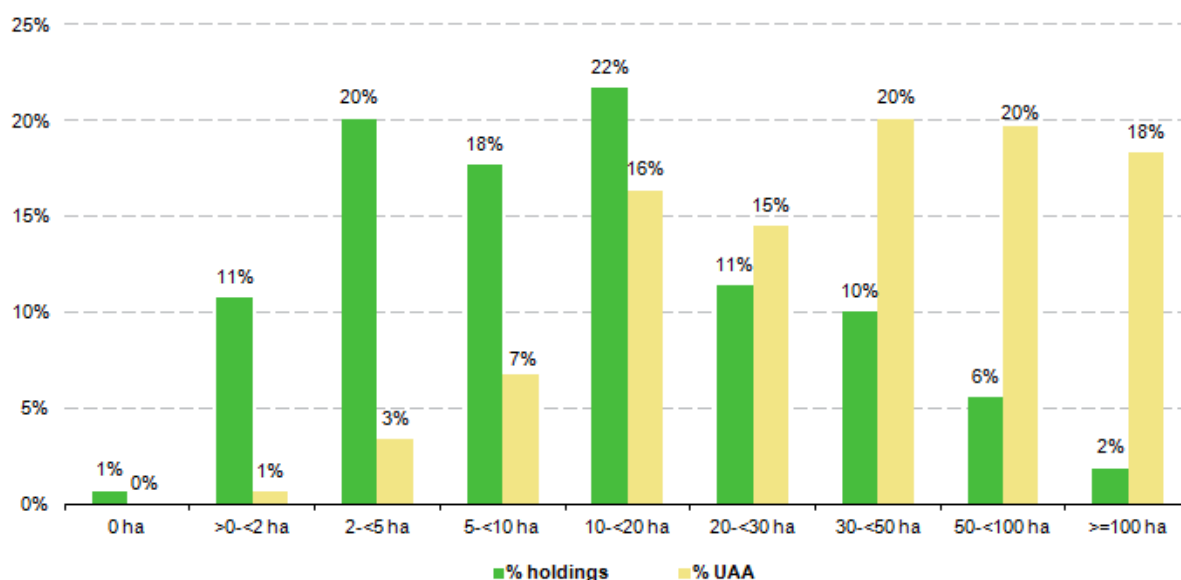
5.22.1 Přístup k půdě

Rakouský federální stát je rozdělen na devět autonomních provincií. Regionální správu půdy si zřizuje každá provincie sama. V rámci provincií platí různá pravidla, co se týče právní úpravy vlastnictví pozemků, převodu vlastnictví půdy atd. Obecně lze říct, že je třeba schválení vlády v případě: převodu vlastnictví, nájemních smluv, poskytnutí užívacího práva a v případě

předpisů, které se týkají využívání půdy. Nicméně, každá provincie určuje řadu výjimek. Ve většině provincií se povolení nevydává, jestliže je transakce v rozporu s obecným zájem vytváření a udržování efektivní zemědělské komunity, nebo v případě, že by půda nebyla zemědělsky využívána.

Relativně velké procento, 60 % rakouských farem se označuje jako nepříznivé (znevýhodněné) vzhledem k tomu, že se nacházejí v horských oblastech. Zbývající území je tak pod vysokým tlakem konkurenčního využití půdy. Rakousko ztrácí 20 ha půdy za den kvůli „nutnosti“ výstavby silnic, budov, infrastruktury a zájmové činnosti. Ročně se jedná o ztráty 75 km² ročně (J. Franco, S.M. Borrás Jr., 2013).

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 24

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.23 Řecko

Na rozdíl od obecného vzoru pozorovaných států v rámci EU má řecká zemědělská plocha poměrně rovnoměrné rozložení mezi všechny třídy velikosti farem. Nejvyšší podíl zaujímají farmy o rozloze 10-20 ha, a to 18 %. Ostatně jako u ostatních členských států, podniky s větší rozlohou než 100 ha, zaujímají nejnižší podíl. Překvapením však je, že zároveň zaujímají i nejnižší podíl zemědělské půdy, což se v případě předchozích členských států ukazuje jako ojedinělé.

Pokud bychom měli Řecko hodnotit podle aktuálního ideálního modelu zemědělského sektoru v rámci členských států EU, můžeme Řecko hodnotit jako vzorové. Rozložení podle velikosti

podniků je rovnoměrné, avšak nejvyšší podíl zemědělsky využívaných pozemků drží malé „rodinné“ farmy o velikosti do 2 hektarů.

5.23.1 Půda pro zemědělce

V rámci Řecka sleduje vývoj půdy a jejího využívání Národní katastrální a mapovací agentura (engl. National Cadastre & Mapping Agency s.a.). Jejím cílem je zajistit komplexní a včasné informace o formách půdního krytu a využívání půdy a změny k nim. Zároveň spravuje řádné řízení životního prostředí a přírodního bohatství země. Proto zahájila projekt monitorování země GIO LAND ve spolupráci s Evropskou agenturou pro životní prostředí.

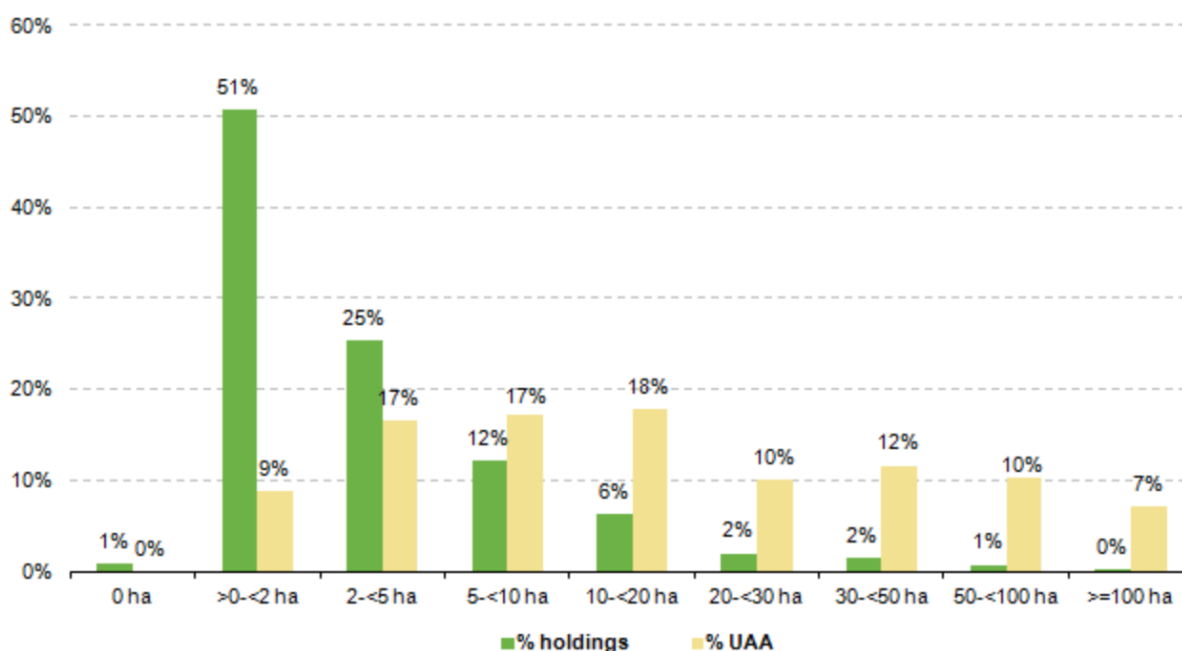
Projekt je zaměřen na vytváření a poskytování informací pro velkou komunitu uživatelů a lepšímu přístupu k referenčním údajům. Část uživatelů představují i zemědělci, kteří díky tomuto projektu získají jednoduše informace o pokryvu půdy, jejích biofyzikálních vlastností atd (*Národní katastr a mapová agentura Řecka, 2011*).

5.23.2 Přístup k půdě

Zřejmě díky tomu, že většinu půdy mají v rukách menší zemědělské podniky, nemusí řecká vláda řešit problémy v rámci přístupu k půdě pro menší zemědělské podniky a zabírání zemědělských půd velkými korporacemi.

Jak se bude aktuální trend vyvíjet už záleží na jednotlivých menších vlastnicích zemědělských půd. Pokud je velké agro-holding tzv. „přeplatí“ a menší farmáři svoji půdu prodají, může se situace obrátit o 180°. Vzhledem k tomu, že Řecko je demokratický stát, nemůže zasahovat do těchto případných prodejů. Jediné, co může udělat, je podporovat držbu pozemků v ruce malých zemědělců, a to formou dotací, příspěvků či jiných nástrojů pozitivní motivace. Což se děje, největší a nejznámější formou pozitivní stimulace je evropská Společenská zemědělská politika.

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 25

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.29 Rumunsko

Nejpočetnější zastoupení zemědělských podniků bylo ve skupině o velikosti do 2 ha, a to 71 %. Tato skupina však vlastnila pouze 13 % zemědělské půdy v zemi. Naproti tomu extrémním protipólem jsou podniky o velikosti větší než 100 ha, které nedosahovali zastoupení ani jednoho procenta, a i přesto vlastnili téměř polovinu veškerých zemědělských pozemků, a to se 49 %. Statistiky rumunského Národního statistického institutu, ukazují, že v období 2002– 2010 zmizelo 150 000 malých farem, zatímco velké podniky vzrostli o 3 % (Eurostat, 2012).

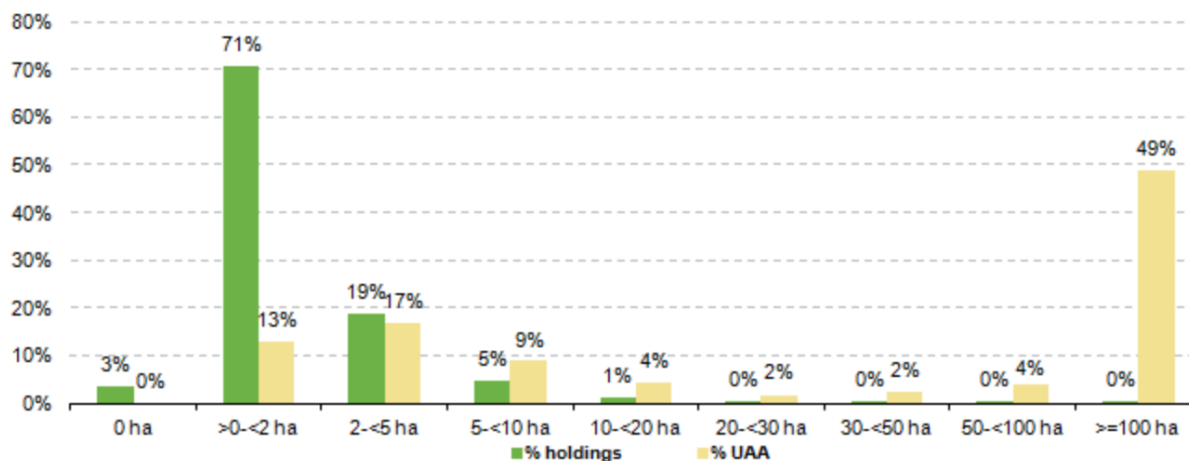
5.29.1 Přístup k půdě

V roce 2015 vydala organizace Eco ruralis zprávu o zabírání půdy v Rumunsku. V Rumunsku je 12 000 farem s rozlohou nad 100 ha, tvoří tak 0,3 % z celkového počtu zemědělských podniků. „Mnohé z nich jsou dceřinými společnostmi nadnárodních společností a mezinárodních investičních fondů. Po celé zemi se přírodní zdroje staly předmětem spekulací a masivních investic, u nichž byly pozemky vlastněné milióny rolníky zabrány a transformovány.“ (Access to Land, 2015)

„Aktuální stanovisko rumunské vlády nenasvědčuje tomu, že by se měl tento trend minimalizovat, ba naopak. Vláda tlačí na rozvoj zemědělsko-průmyslového odvětví a vyvíjí značné úsilí o přilákání zahraničních investic. Program vlády jasně uvádí, že chce přejít na

exportně orientované zemědělství, a tak tradiční a ekologičtí zemědělci zůstávají na okraji společnosti. Půda se stává pouhou komoditou, se kterou mohou velké podniky jednoduše spekulovat.“ (*Access to Land, 2015*)

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 26

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.30 Slovensko

Jak je vidět z obr. č. 27, Slovensko představuje absolutní extrém, co se týče vlastnictví půdy jednotlivými zemědělskými podniky. Minoritní skupina podniků o rozloze větší než 100 ha, která je představována 9 %, obhospodařuje téměř většinu zemědělsky využívané plochy, tj. 91 % (*Eurostat, 2012*).

5.30.1 Přístup k půdě

Dne 1.6. 2014 nabyl účinnosti slovenský zákon č. 140/2014 Z.z. o nabývání vlastnictví zemědělského pozemku, který měl komplikovat nabytí zemědělské půdy na Slovensku, a to nejen cizincům. Zákon se uplatňoval o u zemědělské půdy, které měla minimální výměru alespoň 2 000 m². Zákon stanovoval složitý a časově náročný proces pro převod zemědělské půdy v případě, že nebyly splněny podmínky pro možnost zjednodušeného postupu. Podmínky:

- Budoucí vlastník, musel mít trvalý pobyt nebo sídlo na Slovensku alespoň 10 let
- Minimálně 3 roky podnikal v zemědělské výrobě

Zákon stanovoval i určité výjimky pro zaměstnance zemědělců a mladé zemědělce, což jen potvrzuje domněnku, že existoval jako „ochrana“ pro malé a střední zemědělské podniky.

Zákon umožňoval, že pokud byly splněny podmínky, bylo možné uplatňovat tzv. zjednodušený převod, a to mezi spoluvlastníky pozemku, osobami blízkými nebo příbuznými a také pro

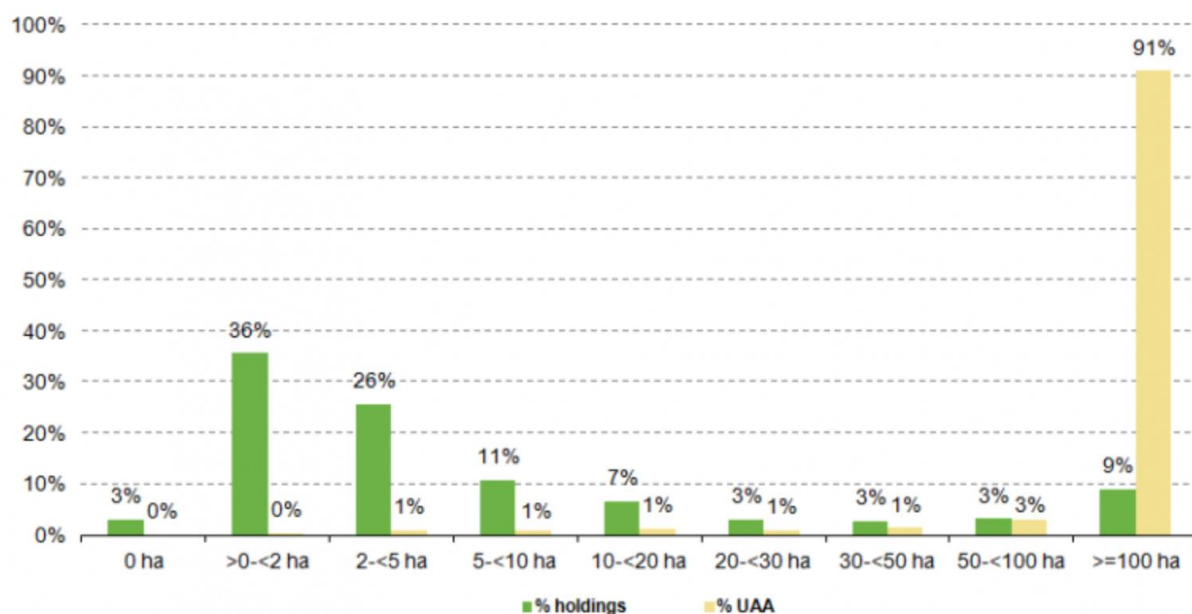
osoby, které vykonávali zemědělskou činnost v katastru obce, kde se pozemek nachází alespoň po dobu tří let.

Také stanovoval zákaz nabývání pozemku pro osoby mimo EU, EHP a Švýcarsko. Avšak dne 24.8. 2016 zveřejnilo Velvyslanectví České republiky v Bratislavě na svých stránkách článek „Slovensko připravuje změny pravidel při prodeji zemědělské půdy cizincům“. Bohužel zmiňovaný zákon č. 140/2014 Z.z. vyhodnotila Evropská komise jako omezení volného pohybu kapitálu a svobody usadit se. I přesto že oficiálně uznala jeho cíl, který se zaměřoval na boj proti spekulativním nákupům pozemků a podpoře rozvoje venkova, i tak jej označila za diskriminační a Slovensku jej vytýkala.

Slovensko reagovala až na třetí napomenutí, a to pod hrozbou, že se může tento případ dostat až k Soudnímu dvoru EU.

Vláda Slovenska je tedy nucena připravovat novelu zákona, ve které má být vypuštěna podmínka desetiletého trvalého pobytu. (Ing. Horská, 2016)

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 27

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.31 Slovinsko

Na rozdíl od ostatních členských států EU, se většina slovinských farem řadí do malých zemědělských podniků. Téměř 84 % z nich tvořily podniky o rozloze menší než 10 ha. I co se týče vlastnictví půdy, byly tyto podniky majoritními držiteli. Z hlediska vývoje v období 2002-

2010 zaznamenali největší přírůstek farmy větší 10 ha, zatímco počet farem s méně než 10 ha zemědělskými půdami se snížil (*Eurostat, 2012*).

5.31.1 Přístup k půdě

V rámci Slovinské republiky funguje jako hlavní řídicí orgán v oblasti dostupnosti zemědělských pozemků Ministerstvo zemědělství.

Ministerstvo zemědělství spravuje a řídí likvidaci státem vlastněné zemědělské půdy. Základním smyslem a cílem obchodování s těmito podniky, je sloučit pozemky ve výrobní oblastech, a tím zajistit racionální a perspektivní velikosti pozemků a zlepšovat tak strukturu a velikost zemědělských podniků v souladu s trendy Evropské Unie.

Formální a právní rámec je do značné míry v zákoně o zemědělské půdě – *Official Gazette of Slovenia Republic č. 59/96* s pozdějšími novelami. Zákon stanovuje pořadí přednosti oprávněných nájemců či kupujících, kteří mohou uplatňovat předkupní právo při nákupu zemědělské půdy.

Pro soukromé subjekty, kterým finanční situace nedovoluje nákup, zajišťuje fond možnost pronájmu zemědělské půdy.

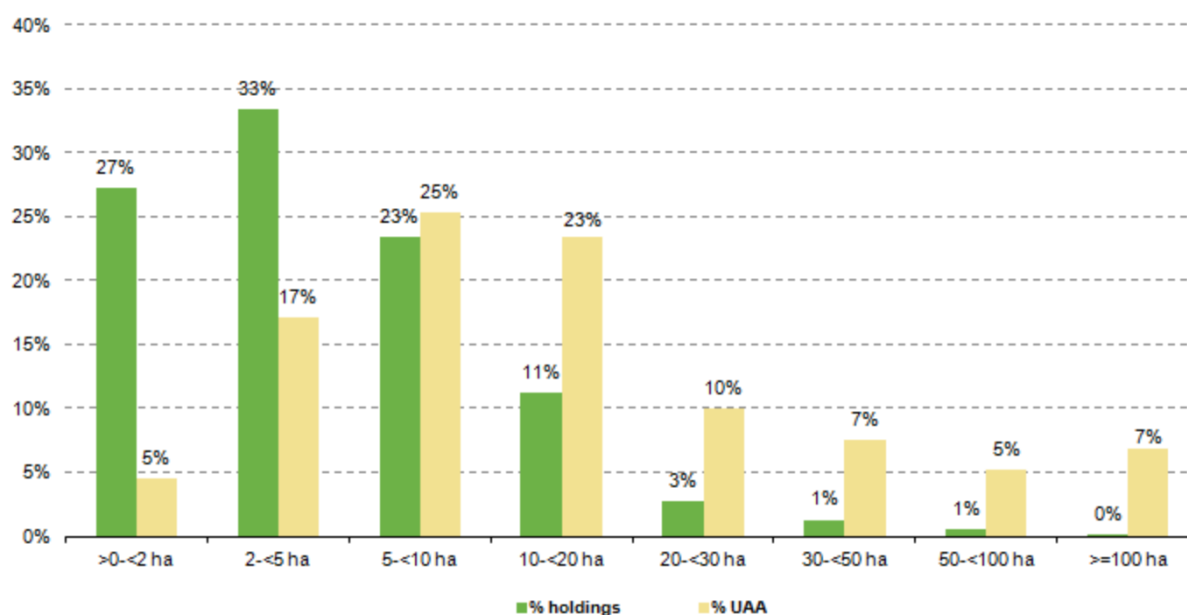
Vláda takto činí v uvědomění, že těmito kroky vytváří podmínky pro udržitelně rozvíjející zemědělský trh, a tak všem zemědělcům nabízí poměrně rovné podmínky pro zemědělskou činnost, jejímž cílem je zvýšená produkce a následně vyšší příjmy a rozvoj zemědělského odvětví (*Farmland and Forest Fund of the Republic of Slovenia, 2015*).

Podmínky pronájmu půdy:

- Pozemky mohou být pronajaty pouze občanům Slovinské republiky a tuzemským právníckým osobám s většinovým podílem domácího kapitálu
- Doba pronájmu nesmí být nižší než 25, 15 a 10 let (záleží na zamýšleném využití půdy)
- Nájemní smlouva musí být prodloužena, pokud ji žádná ze stran neukončí písemně o šest měsíců dříve před jejím vypršením
- Pronajímatel může kdykoliv vypovědět nájemní smlouvu v případě, že nájemce i přes výstrahy porušuje smluvní podmínky (půda není obdělávána účelně jak bylo sjednáno ve smlouvě, získaný pozemek podnajímat, neplatí smluvně sjednané nájemné)

(*Zákon o zemědělské půdě a lesích Slovinské republiky č. 10/1993*)

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 28

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.32 Španělsko

I když současná situace ukazuje, že převládají menší podniky nad většími, sledované období 2002–2010 ukázalo tendenci ke snižování počtu menších podniků, tedy těch o velikosti menší než 10 ha. Podle Eurostatu se podniky s méně než 2 ha snížili o 31,8 %, zatímco podniky s více než 100 ha se zaznamenaly nárůst o 5,5 %.

I když velké podniky představují pouze 5 % z celkového počtu, opět zde existuje extrémní koncentrace půdy. Obhospodařují přes polovinu všech zemědělských pozemků (*Eurostat, 2012*).

5.32.1 Přístup k půdě

„Za posledních deset let, malý zemědělský podnikatelé ztratili kontrolu nad 8 % půdy. Z ovládaných 15 % se stalo jen 7 %. Kromě toho, Španělsko je země, kde struktura nespravedlivého vlastnictví půdy trvá od nepaměti,“ (*Access to Land, 2016*).

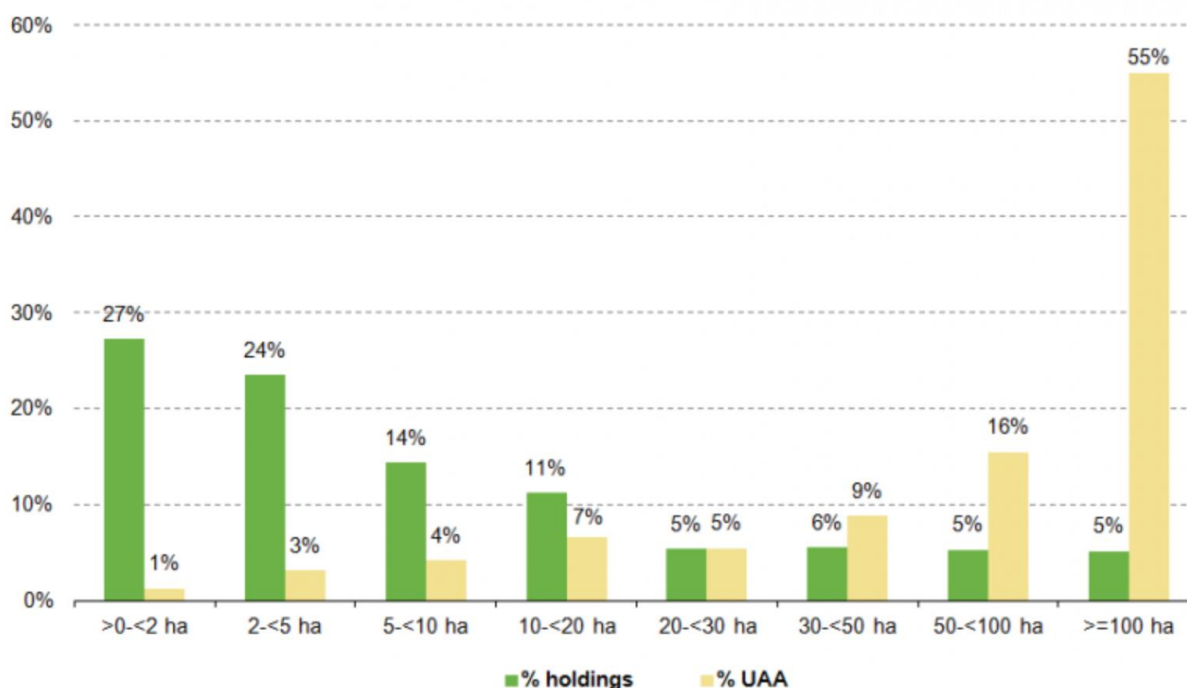
Organizace Access to Land označila CAP politiku jako jednoho z hlavních činitelů, kteří přispívají k nespravedlivému rozdělení půdy. Vlastníci rozsáhlých pozemků díky CAP dotacím získávají velké množství peněz ze společné zemědělské politiky, a tím paradoxně ještě více znevýhodňují menší zemědělce.

„Španělsko potřebuje pozemní politiku v souladu s novou agrární politikou, aby podpořilo tvorbu modelu diverzifikovaného zemědělství, převážně v rukách menších a místních

zemědělců. Tím nepřímou podporoval produkci zdravých potravin udržitelným způsobem,“ (*Access to Land, 2016*).

Z těchto citací je možné usoudit závěr, že současná vláda Španělského království neaplikovala ani nenavrhl legislativní řešení na podporu mladých a menších zemědělců, i přesto si je současná akademická obec a odborná veřejnost uvědomělá nerovnoměrného rozložení zemědělských půd a předkládá vládě i široké veřejnosti návrhy, jak situaci zlepšit.

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 29

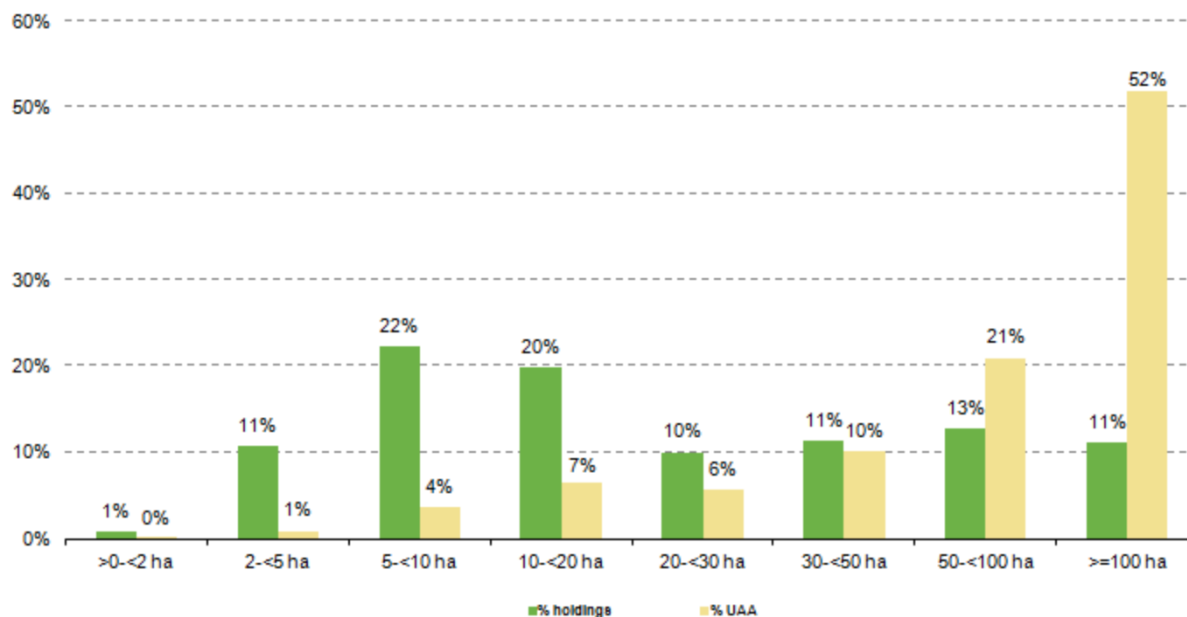
(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.33 Švédsko

Průměrná plocha zemědělského podniku ve Švédsku je 43 ha (*Eurostat, 2012*). V současné době patří více než polovina veškeré zemědělské půdy v zemi, malému počtu zemědělských podniků, a to těm největším, i přesto že jsou zastoupeny pouze 11 % z celkového počtu podniků ve Švédsku. I ve Švédsku byl pro období 2002-2010 sledován trend úbytku farem s menší rozlohou než 10 ha, jejich počet se snížil o 35 %.

Zřejmě díky rovnoměrnému rozložení zemědělských půd v rámci farem o různých velikostech, přispívá ke skutečnosti, že Švédsko nemusí tvořit národní programy na podporu problematiky přístupu k půdě pro začínající zemědělce. I v tomto případě byl jako primární zdroj využíváno místní Ministerstvo pro venkovské záležitosti.

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 30

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

5.34 Spojené Království

Jak je vidět na obr. 31, situace ve Velké Británii není nijak příznivá. Zemědělské podniky s více než 100 ha obhospodařované půdy jsou se svými 21 % dominantní skupinou. Ke všemu zabírají 72 % z celkového půdního fondu Spojeného Království a menším podnikům již nezbyvá mnoho půdy, na které by mohli hospodařit. Podniky menší než 5 hektarů ani nedosahují 1 % z celkového půdního fondu. První procento je v držení podniků o velikosti 5-10 hektarů (*Eurostat, 2012*).

5.34.1 Přístup k půdě

Spojené Království má několik legislativních nástrojů, ve kterých řeší půdu jako takovou. Můžeme ji nalézt v plánovacím systému, ve kterém se zabývá půdou jako nástrojem pro rozvoj infrastruktury, ale také v rámci zemědělské politiky, ve kterých se přímo zabývá přístupem k půdě jako základnímu produkčnímu faktoru zemědělců.

Ochrana zemědělské půdy je řešena i v rámci Národního plánovacího rámce (NPPF), který ukládá povinnost žádat o stavební povolení při změně využití daného území, konkrétně změny využití pozemků, na kterých se mění jejich využití ze zemědělského na nezemědělské. Dále pak, je-li prokázáno na základě půdní bonitní klasifikace, že pozemek, který se má zastavět je

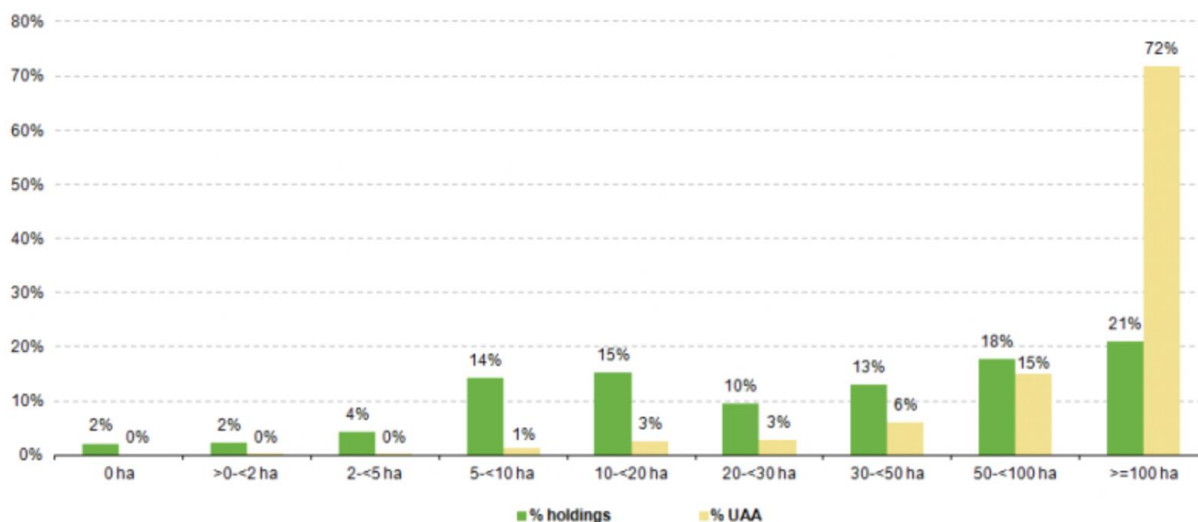
svou kvalitou významný pro zemědělství, je nutné, aby se k zastavení využil jiná pozemek s nižší kvalitou půdy.

Místní Ministerstvo pro životní prostředí, potraviny a venkovské záležitosti (angl. Department for Environment, Food and Rural Affairs – dále jen DEFRA), plánuje v budoucnu zřídit podpůrný program pro mladé zemědělce, který bude umožňovat mladým subjektům v zemědělství požádat o grant, jestliže budou vstupovat do zemědělské podnikání poprvé. Zároveň DEFRA financuje organizace jako Národní federaci mladých zemědělců, která má přes 25 000 členů a 644 klubů (*Access to Land, 2015*).

7.34.2 Národní federace mladých zemědělců

Federace byla založena již v roce 1921. Nabízí pestré možnosti vzdělávání a zážitků i pro tak mladé Angličany, kteří ještě nejsou z legislativního hlediska schopni založit vlastní podnikání. Federace nabízí komplexní školicí program, který urychluje a zkvalitňuje vzdělání v oblasti zemědělství jako takového, ale také informuje o možnostech budoucího financování či podpory ze strany států nebo samotné Evropské Unie.

Počet zemědělských podniků a využívané zemědělské půdy v %

obr. č. 31

(Zdroj dat: Eurostat, 2012)

6. Diskuze

Na problematiku přístupu k půdě a jejího zabírání velkými podniky, nelze nahlížet v rámci Evropské Unie jako na celek. Každý členský stát má rozdílné vstupní podmínky a v některých

je problémová samotná implementace Společné zemědělské politiky, a tak schopnost poskytovat menším zemědělcům finanční podpory v dostatečném a odpovídajícím rozsahu na podporu jejich vzniku či stabilního fungování.

Na základě provedené rešerše, se dá usoudit, že i když Evropská Unie vynakládá značné prostředky na udržitelné a ekologické zemědělství, bude vždy záležet na tom, jak efektivně získané finanční prostředky jednotlivé členské státy využijí. Ze subjektivního pohledu na danou problematiku se domnívám, že by pro některé státy jako například Bulharsko měly být prostředky pro provádění politiky CAP menší, než je tomu dnes, a to z důvodu, že zrovna v případě Bulharska nelze nyní demokratickými kroky zmírnit vlastnickou ani geografickou fragmentaci půd.

V případě Bulharska bych doporučila spíše vytvořit specifické národní programy, které by motivovali jednotlivé vlastníky své pozemky prodat drobným, ale již delší dobu aktivním zemědělcům, u nichž se dá na základě exaktních údajů usoudit, že ve svém podnikání budou další roky pokračovat (exaktní údaje – délka současného podnikání/zemědělské činnosti, věk, vzdělání, motivace pro nákup konkrétního pozemku). Motivace by v tomto případě měla být pozitivní, a to například ve formě daňových úlev. Myslím si, že díky těmto pozitivně motivujícím strategiím by se zvýšila diverzifikace regionálního zemědělství a zároveň by se tímto nepřímo ovlivnila možnost, že pozemky „spadnou“ do rukou spekulantům, kteří je v budoucnu prodají velkým agro-holdingům, jako je tomu v případě zmiňovaného Bulharska.

I přesto, že Evropská Unie prosazuje evropské zemědělství v podobě malých a diverzifikovaných rodinných farem, studie publikovaná Douwem Van de Ploegem v roce 2015 ukazuje, že velké farmy jsou mnohem méně ohrožené tržní volatilitou než farmy menší. Možná i tato skutečnost, ovlivňuje v rozhodování mladé Evropany, zda zemědělské podnikání vůbec začínat, protože větší podnik vyžaduje vyšší základní kapitál a k jeho získání se vážou vyšší investiční rizika.

Co se týče jednotlivých politik a řešení problematiky „přístupu k půdě“ či „zabírání půdy“ bylo pro mě osobně, jako autora překvapující skutečnost, že některé státy, u kterých by se dalo předpokládat, že budou stát ostatním členům Evropské Unie příkladem, nemají tuto problematiku legislativně řešenou, tuto situaci řeší ve své studii i Sylvia Kay, která tento stav hodnotí jako závažný.

Za mne osobně bych nerada hanila existenci a fungování velkých agro-holdingů napříč Evropou. Demokratickou cestou nelze jejich činnosti či expanzi nijak přímo ovlivnit a spíše si myslím, že by bylo v rámci kvalitního a zdravého evropského zemědělství důležité jejich

činnost kontrolovat, ale také zároveň podporovat jejich vnitřní politiky k zaměření se na ekologické zemědělství, které nebude směřovat pouze k co nejvyššímu profitu, ale naopak k tomu, aby svým zákazníkům byli schopni nabídnout a prodat kvalitní výrobek.

7. Závěr

Na základě zjištěných faktů lze usoudit, že je v rámci Evropské Unie je potřeba podporovat zemědělský sektor, a to v jakékoliv formě. Podpora by neměla směřovat pouze cíleně na jednu skupinu zemědělských podnikatelů, ale na zemědělství jako sektor celkově. Z rešeršní části vyplývá, že politika a strategie řešení managementu zemědělských pozemků by měla být pro každý členský stát prioritní. V případě Bulharska tak můžeme usoudit na základě toho, že pokud se vysoká vlastnická a geografická fragmentace zemědělských půd nevyřeší, nebude bulharská vláda schopna efektivně a cíleně poskytovat finanční podpory získané z Evropské Unie v rámci Společné zemědělské politiky. Naopak jako ukázkový příklad lze považovat Spojené Království, ve kterém sice skoro tři-čtvrtiny zemědělské půdy vlastní velké zemědělské podniky, avšak problematika přístupu k půdě je řešena na několika legislativních úrovních a samotná vláda podporuje začínající a drobné zemědělce i ze svých vlastních finančních zdrojů, a nespolehá tak pouze na programy a podpory Evropské Unie. Podpora zemědělství je investice do budoucnosti a blahobytu všech obyvatel Evropské Unie a jeho kvalita se odráží do života všech Evropanů.

Cílem práce byla sumarizace dat a legislativní podmínek, která měla poskytnout obecný vhled do problematiku přístupu k půdě. Kvantita a obsah dat zajistili dostatečný rozsah informací pro objektivní zhodnocení řešené problematiky.

Jako největší přínos na této rešeršní práci shledávám, že jako první řeší problematiku přístupu k půdě a zabírání půdy jako takové napříč Evropskou Unií. Navzdory tomu shledávám tuto skutečnost zároveň i jako největší slabinu, protože není schopna poskytnout detailní informace u jednotlivých členských států a podat je tak čtenáři v lepším kontextu dalších legislativní podmínek v každém jednotlivém členském státu. Pokud by se v budoucnu měla tato bakalářská práce rozpracovávat dále, doporučovala bych Evropu rozdělit do segmentů (např. severní, jižní, východní, západní a střední) a rozpracovat jednotlivé státy vskutku do detailu. Práce tohoto typu by mohly posloužit jako výborný zdroj pro analýzu současných legislativních podmínek pro podporu drobných a začínajících zemědělců, a tím umožnit efektivní evaluaci současného zemědělského trhu v Evropské Unii.

8. Zdroje

- **Access to Land**, Land Grabbing in Romania, 2015, dostupné z: < <http://www.accesstoland.eu/Land-Grabbing-in-Romania> >
- **Access to land**, Policy Environment in Germany, 2015 dostupné z: < <http://www.accesstoland.eu/Policy-Environment-11> >
- **Access to Land**, A campaign for fair land distribution in Spain, 2016, dostupné z: < <http://www.accesstoland.eu/The-structure-of-land-in-Spain-Proposals-and-suggestions> >
- **Access to Land**, Policy Environment of United Kingdom, 2015, dostupné z: < <http://www.accesstoland.eu/Policy-Environment-61> >
- **C. Allen**, New law introduced in farmland ownership in Lithuania, 1.5. 2014, dostupné z: < <http://www.hdforest.com/News.10008.aspx?recordid10008=21> >
- **T. Balogh**, Expanded Opportunities for EU Citizens to Acquire Agricultural Land, 2015, dostupné z: < <http://roadmap2015.schoenherr.eu/expanded-opportunities-eu-citizens-acquire-agricultural-land/> >
- **J.P. Boiron**, Land policy in France and its consequence for the farmers, 2003, dostupné z: < <http://www.agriculturejournals.cz/publicFiles/59363.pdf> >, str. 170-171
- **R.A. Bueno**, Evaluating land Reform and market in Bulgaria, 10.10.2007, dostupné z: < <https://www.u-picardie.fr/eastwest/fichiers/art57.pdf> > str. 17-28
- **J. Cienski**, Poland raises fences to block farmland sales, 25.4. 2016, dostupné z: < <http://www.politico.eu/article/poland-raises-fences-to-block-farmland-sales/> >
- **Danish Ministry of the Environment, Spatial Planning in Denmark**, 2007, dostupné z: < http://naturstyrelsen.dk/media/nst/attachments/planning_260907_ny6.pdf > , str. 26-27
- **J. Douwe van der Ploeg, J.C. Franco et al.**, Land concentration and land grabbing in Europe: a preliminary analysis, 18.5. 2015, dostupné z: < <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02255189.2015.1027673> >
- **Epravo.cz**, Nabývání půdy na Slovensku po novém, 29.7. 2014, dostupné z: < <https://www.epravo.cz/top/clanky/nabyvani-pudy-na-slovensku-po-novem-94867.html> >
- **Eurostat**, Supporting young farmers in the EU, červen 2015, dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/559504/EPRS_BRI\(2015\)559504_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/559504/EPRS_BRI(2015)559504_EN.pdf), str. 2

- **Eurostat**, Agriculture census in Denmark, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_Denmark>)
- **Eurostat**, Agriculture census in Finland, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_Estonia>
- **Eurostat**, Agriculture census in Finland, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_Finland>
- **Eurostat**, Agriculture census in France, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_France >
- **Eurostat**, Agriculture census in Croatia, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Structure_of_agriculture_in_Croatia >)
- **Eurostat**, Agriculture census in Ireland, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_Ireland>)
- **Eurostat**, Agriculture census in Italy, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_Italy >
- **Eurostat**, Agriculture census in Cyprus, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_Cyprus>
- **Eurostat**, Agriculture census in Lithuania, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_Lithuania>
- **Eurostat**, Agriculture census in Latvia, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_Latvia>
- **Eurostat**, Agriculture census in Luxembourg, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_Luxembourg>

- **Eurostat**, Agriculture census in Hungary, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_Hungary>
- **Eurostat**, Agriculture census in Malta, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_Malta>
- **The European Agriculture Fund for Rural Development**, Rural Development Programme of the Republic of Croatia for the Period 2014 – 2020, 2014, dostupné z: <
http://www.mps.hr/ipard/UserDocsImages/Postpristupno%20razdoblje%20%20EAFRD/PRR%202014-2020%20finalna%20inačica%20EN/Adopted_RDP2014-2020_ENG_26May2015.pdf >, str. 117-120
- **European Commission**, The European Agricultural Fund for Rural Development, 2015, dostupné z: https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/EAFRD_The_european_agricultural_fund_for_rural_development_EN.pdf , str. 2-5
- **European Commission**, Glossary – Producer organisation, 16.3. 2017, dostupné z: <https://ec.europa.eu/agriculture/glossary/producer-organisation_en>
- **Evropská Rada, Rada Evropské Unie**, Rozpočet EU na rok 2017, aktualizováno 2.12.2016 dostupné z: < <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-annual-budget/2017/>>
- **A. Finn**, The Land Mobility Service Annual Report, 2016, dostupné z: <<http://landmobility.ie> >
- **A. N. Fitzibbon**, Irish Farmers Journal, 8.4. 2016, dostupné z: <
<http://www.farmersjournal.ie/access-to-land-biggest-challenge-for-irelands-young-farmers-eu-report-205459> >
- **Food and Agriculture Organization of the United Nations**, Family Farming Knowledge Platform, Croatia, 2017, dostupné z: < <http://www.fao.org/family-farming/countries/hrv/en/> >
- **P. Hartman**, Co ohrožuje zemědělskou půdu, 2007, dostupné z: <www.rozhlas.cz/komentare/portal/_zprava/325393>
- **R. Herre**, Land Concentration, land grabbing and options for change in Germany, 2013, dostupné z: < https://www.tni.org/files/download/04._germany.pdf >, str. 67

- **J. Holthuis, M.van Velden**, HIL International Lawyers & Advisers, 1.3. 2015, dostupné z: < <http://us.practicallaw.com/1-603-8746?q=&qp=&qo=&qe=#a916118> >
- **R. Kjaergaard**, COSME Support for Danish Young Farmers, 25.9. 2016, dostupné z: < https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/presentation_20161125_brussels_eafrd_rolf_kjaergaard.pdf >, str. 6
- **H. Kluter**, Against the dominance of large scale agri-business in North-Eastern Germany – Why small and medium sized farms are a better option for agriculture, rural development, and regional economy, 7.12.2016, dostupné z: < https://www.greens-efa.eu/legacy/fileadmin/dam/Documents/Events/2016_12_07_Access_to_land_for_farmers_in_the_EU/Helmut_Klueter.pdf >
- **M.Lemmens**, Land Administration in Estonia, 11.11.2008, dostupné z: < <https://www.gim-international.com/content/article/land-administration-in-estonia> >
- **R.Levesque**, Status of agricultural land market regulation in Europe, 2016, dostupné z: < <https://www.greens-efa.eu/files/doc/docs/76ae897206e55c02569bbdec67103d51.pdf>>, str. 22
- **M. Merlet, R. Levesque**, The SAFERs, an original land market regulation mechanism that is operated by the State and farmers' organisations in France, květen 2008, dostupné z: < http://www.agter.org/bdf/en/corpus_chemin/fiche-chemin-56.html >
- **Ministry of Agriculture, rural development and environment**, Strategic planning 2016 – 2018, 2015, dostupné z: < <http://www.moa.gov.cy/moa/agriculture.nsf/Stratigikos%20Sxediasmos%202016-2018%20EN%20150218.pdf> >, str. 49
- **Ministry of Agriculture and Forestry**, Agricultural Support, 2016, dostupné z: < <http://mmm.fi/en/food-and-agriculture/support-and-aid/agricultural-support> >
- **Ministry of Agriculture and Forestry**, Payment for young farmers: support for the early days, 2016, dostupné z: < <http://mmm.fi/en/payments-for-young-farmers> >
- **Agro Napló**, Does Croatia have money for her young farmers ?, 11.4. 2014, dostupné z: < <https://www.agronaplo.hu/nagyvilag/does-croatia-have-money-for-her-young-farmers> >
- **National Cadastre & Mapping Agency s.a.**, Land use monitoring, 2011, dostupné z: < <http://www.ktimatologio.gr/sites/en/forestmaps/Pages/Land-Use.aspx> >

- **Nations Encyclopedia**, Denmark – Agriculture, 2010, dostupné z: < <http://www.nationsencyclopedia.com/economies/Europe/Denmark-AGRICULTURE.html> >
- **National Federation of Young Farmers‘ Clubs** , Who we are, 2014, dostupné z: < <http://www.nfyfc.org.uk/Whoweare/aboutus> >
- **An Overview of Spatial Policy in Asian and European Countries**, Denmark, aktualizováno březen 2016, dostupné z: < https://www.mlit.go.jp/kokudokeikaku/international/spw/general/denmark/index_e.html >
- **M. Pechrová**, Combating the ageing of the farmers in the Czech republic and Slovak republic: Evidence from rural development programmes, 2016, dostupné z: < <relik.vse.cz/download/pdf/82-Pechrova-Marie-paper.pdf>>, str. 7
- **Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije**, Department of Agriculture, 2016, dostupné z: < <http://www.s-kzg.si/en/key-areas-of-work/department-of-agriculture/> >
- **Státní zemědělský půdní fond**, Pokyny pro poskytování podpory Podpurným a garančním rolnickým a lesnickým fondem, a.s. v rámci programu „Podpora nákupu půdy“ – podpora ve formě finančních prostředků určených pro snížení úrokového zatížení úvěrů na nákup zemědělské půdy, která není ve vlastnictví státu, 2014, dostupné z: < https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fnarodni_dotace%2Fpgrlf%2F1439810075665%2F1439810211810.pdf>, str. 4
- **Slovinský zákon č. 10/1993 Sb., o zemědělské půdě**, článek 17 a 30
- **K. Svikis**, Changes regarding purchase of agricultural land in Latvia, 27.1. 2014, dostupné z: < <https://www.bnt.eu/en/legal-news/1638-changes-regarding-purchase-of-agricultural-land-in-latvia> >
- **Velvyslanectví České republiky v Bratislavě**, Slovensko připravuje změny pravidel při prodeji zemědělské půdy cizincům, 24.8. 2016, dostupné z: < http://www.mzv.cz/bratislava/cz/obchod_a_ekonomika/slovensko_pripavuje_zmeny_pravidel_pri.html >

- **J. Vidal**, The Guardian, Land „grabs“ expand to Europe as big business blocks entry to farming, 17.4.2013, dostupné z: < <https://www.theguardian.com/global-development/2013/apr/17/land-grabs-europe-big-business-farming> >
- **I. Yanakieva**, The agricultural land problems in Bulgaria and implementation of the Common Agricultural Policy, 1.1.2007, dostupné z: <<http://www.agriculturejournals.cz/publicFiles/00177.pdf>>, str. 192
- **D. Yormesor**, COSME EFSI deal in Denmark: EIF and the Danish Growth Fund sign an agreement to finance agricultural businesses, 12.9.2016, dostupné z: < http://www.eif.org/what_we_do/guarantees/news/2016/efsi_cosme_vaekstfonden.htm?media=rss&language=en >

Obrázky

Obrázek č. 4 - Eurostat, Agriculture census in Belgium, listopad 2012, dostupné z: < [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_BE_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_BE_2010.PNG) >

Obrázek č. 5 - Eurostat, Agriculture census in Bulgaria, listopad 2012, dostupné z: < [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_BG_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_BG_2010.PNG)>

Obrázek č. 6 - Eurostat, Agriculture census in Czech Republic, listopad 2012, dostupné z: < [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_CZ_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_CZ_2010.PNG) >

Obrázek č. 7 - Eurostat, Agriculture census in Denmark, listopad 2012, dostupné z: < [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_DK_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_DK_2010.PNG) >

Obrázek č. 8 - Eurostat, Agriculture census in Estonia, listopad 2012, dostupné z: < [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_Estonia_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_Estonia_2010.PNG)>

Obrázek č. 9 - Eurostat, Agriculture census in Finland, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_Finland_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_Finland_2010.PNG)>

Obrázek č. 10 - Eurostat, Agriculture census in France, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_FR_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_FR_2010.PNG) >

Obrázek č. 11 - Eurostat, Agriculture census in Croatia, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Distribution_of_agricultural_holdings_and_utilised_agriculture_area,_by_size_class,_Croatia,_2010_\(%25_utilised_agriculture_area_size_classes_in_hectares\)_AgriPB13.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Distribution_of_agricultural_holdings_and_utilised_agriculture_area,_by_size_class,_Croatia,_2010_(%25_utilised_agriculture_area_size_classes_in_hectares)_AgriPB13.png)>

Obrázek č. 12 - Eurostat, Agriculture census in Ireland, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_IE_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_IE_2010.PNG) >

Obrázek č. 13 - Eurostat, Agriculture census in Italy, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_Italy_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_Italy_2010.PNG)>

Obrázek č. 14 - Eurostat, Agriculture census in Cyprus, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_CY_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_CY_2010.PNG)>

Obrázek č. 15 - Eurostat, Agriculture census in Lithuania, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_Lithuania_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_Lithuania_2010.PNG)>

Obrázek č. 16 - Eurostat, Agriculture census in Latvia, listopad 2012, dostupné z:
<http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_by_size_classes_of_AA_in_Latvia_2010.PNG>

Obrázek č. 17 - Eurostat, Agriculture census in Luxembourg, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_LU_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_LU_2010.PNG)>

Obrázek č. 18 – Eurostat, Agriculture census in Hungary, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_HU_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_HU_2010.PNG)>

Obrázek č. 19 - Eurostat, Agriculture census in Malta, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_by_size_classes_of_AA_in_Malta_2010.PNG>

Obrázek č. 20 - Eurostat, Agriculture census in Germany, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_DE_2010.PNG#file](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_DE_2010.PNG#file)>

Obrázek č. 21 - Eurostat, Agriculture census in Netherlands, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_Netherlands_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_Netherlands_2010.PNG)>

Obrázek č. 22 - Eurostat, Agriculture census in Poland, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_Poland_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_Poland_2010.PNG)>

Obrázek č. 23 - Eurostat, Agriculture census in Portugal, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_by_size_classes_of_AA_in_Portugal_2010.PNG>

Obrázek č. 24 - Eurostat, Agriculture census in Austria, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_AT_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_AT_2010.PNG)>

Obrázek č. 25 - Eurostat, Agriculture census in Greece, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_GR_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_GR_2010.PNG)>

Obrázek č. 26 - Eurostat, Agriculture census in Romania, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_RO_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_RO_2010.PNG)>

Obrázek č. 27 - Eurostat, Agriculture census in Slovakia, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_SK_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_SK_2010.PNG)>

Obrázek č. 28 - Eurostat, Agriculture census in Slovenia, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_SI_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_SI_2010.PNG)>

Obrázek č. 29 - Eurostat, Agriculture census in Spain, listopad 2012, dostupné z: <
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_by_size_classes_of_AA_in_Spain_2010.PNG>

Obrázek č. 30 - Eurostat, Agriculture census in Sweden, listopad 2012, dostupné z: <
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_\(UAA\)_by_UAA_size_classes_Sweden_2010.PNG](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Figure_1_Number_of_holdings_and_Utilised_Agriculture_Area_(UAA)_by_UAA_size_classes_Sweden_2010.PNG)>

Obrázek č. 31 - Eurostat, Agriculture census in United Kingdom, listopad 2012, dostupné z:
< http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_in_the_United_Kingdom>